

ТЕКСТИЛЬНИЙ РИНОК КИЇВЩИНИ.

Текстильна промисловість Київського району.

Текстильна промисловість на Київщині мало що важить у виробництві загальносоюзному, і в місцевій промисловості.

За даними обслідування, що його перевів відділ промисловости, текстильне виробництво перед війною за триріччя 1910—1912 рр. на Київщині виглядало так:

ОБРОБЛЮВАННЯ ВОВНИ

Роки	Кількість підприємств	Число робітників	Сума продукції у карб.
1910	5	571	175.270
1911	5	567	181.984
1912	5	535	175.194

МІЩАНЕ ВИРОБНИЦТВО

(білизна, галантерія, одежа, то-що)

Роки	Кількість підприємств	Число робітників	Сума продукції у карб.
1910	1	106	206.078
1911	2	162	205.052
1912	2	162	167.978

Загальна вартість продукції 1912 р. становила 343.172 карб., тимчасом як за даними Жорнікова вартість виробництва місцевої промисловости за той самий рік становила 223.990,6 тис. карб., себ-то виробництво текстильної промисловости дорівнювало 0,15% всенської продукції.

За основну на Київщині галузь у текстильній промисловості було суконне виробництво. Фабрики суконні були невеличкі — 40 — 50 робітників пересічно на 1 підприємство з двигуном у 30—60 кінських сил. Проводилось виробництво способом напівкустарним. Щодо питомої своєї у виробництві сукна ваги на території колиш. Росії пайка Києва становила 0,01%,

тимчасом як на Україну припадало 7,1⁰/₀. Отже, виробництво на Київщині становило скільки десятих виробництва всієї України.

1914—16 рр. становище текстильної промисловости в Київському районі таке:

ОБРОБЛЮВАННЯ ВОВНИ

Роки	Кількість підприємств	Кількість робітників	Сума продукції в тис. карб.
1914	8	353	275,7
1915	10	308	301,7
1916	13	450	503,8
МІШАНЕ ВИРОБНИЦТВО			
1914	2	95	33,4
1915	3	72	31,1
1916	3	53	43,5
З А Г А Л О М			
1914	10	448	309,1
1915	13	380	344,4
1916	16	503	547,3

Порівнюючи з періодом передвоєнним, суконне виробництво чималою мірою зростає. Число підприємств неохильно збільшується, одночасно збільшується й продукція, що підскочила 1916 р. мало не в 3 рази, порівнюючи з передвоєнною. Значною мірою тут, звичайно, одбилоса зростання цін. Осередок суконної промисловости є Коростишів. Р. 1915 із 10-ти підприємств на Київщині тут було 7, 1916 р. — із 13-ти — 10. Очевидячки, підо впливом сприятливої кон'юнктури, підприємства кустарного типу переходять до розряду ценових, заводячи двигуни. Продукція оцих підприємств — вироблення грубого селянського сукна із волової шерсті ¹). За революції повних відомостей про виробництво немає.

У травні року 1921 перебувало у віданні Губ. текстилю 4 суконні фабрики й 1 трикотажна в Києві фабрика. Усього за 1921 рік вироблено на фабриках в аршинах 74,234, що становить 50⁰/₀ завдання, і за 2-е півріччя вироблено в 1¹/₂ рази більш, ніж за першу половину року. Кількість робітників така: 1-го січня 1921 р. — 275 чоловіка, 1-го липня 289 чол., 1-го жовтня — 303 чол. Продукційність праці чимало зросла, — з 12 аршин на 1 робітника за січень-липень — до 34 аршин за жовтень-грудень.

¹) Див. проф. В о б л ы й, Текст. пром. на Киевщине.

Дані про продукцію окремих фабрик можна подати в такому вигляді:

Назва фабрик	Кількість аршин	У $\frac{0}{0}$ до всень-кої продукції	Число робітників
Радомиська	29.924	40,3	100
Богуславська	27.720	37,2	95
Стеблівська	11.087	14,8	65
Коростишівська	5.717	7,7	56
	74.448	100	316

Трикотажно-панчішна фабрика виробила за 1921 рік 16,9 тис. пар шарпеток, 1,2 тис. пар панчіх і т. ин. Працювало на ній 78 чоловіка робітників та службовців. Окрім того, існувала низка кравецьких закладів, що з них треба вказати на 1-шу Держшвейфабрику.

Становище текстильної промисловости в 1922—23 р. таке:

Назва фабрик	Вартість продукції в тис. карб.	Число робітників
Радомиська	52,7	151
Богуславська	48,0	170
Стеблівська	10,1	118
Коростишівська	—	18
Держшвейфабрика	352,0	427
Трикотажна	—	67

Домінантне місце що-до вартости продукції мала Держшвейфабрика. 1923—24 рр. становище в цензовій текстильній промисловості за даними Статбюра було таке:

Назва фабрик	Кількість підприємств	Число робітників	Вартість вироблення в тис. карб.
Бавовняна	1	24	37,0
Держшвейфабрика	1	268	1.141,7
Кравецька майстерня Сорабкопу	1	57	72,8
Трикотажна фабрика Вукоп	1	32	42,9
1-а Суконна фабрика (Радомиська)	1	106	189,4
Суконна фабрика в Богуславі	1	26	8,3
2-а Суконна фабрика в Богуславі	1	96	184,7
	7	609	1.676,8

Як і попередніми роками, домінантне становище належить Держшвейфабриці. На неї припадає $\frac{2}{3}$ вартості продукції та 44% зайнятих робітників. У відношенні до суми всієї продукції губернії текстильна промисловість дає 0,75%.

Всього на суконну промисловість в 1923—24 р. припадало 0,15% проти 0,09% р. 1912. Питома вага суконної промисловости підвищилася через те, що, тимчасом як суконна промисловість 1923—24 р. виробляла 79,4% передвоєнної продукції, загальна сума продукції промисловости дорівнювала всього 44% передвоєнної. А у відношенні до союзної суконної промисловости Київщина в 1923—24 р. давала 0,02%, себ-то питома її вага була вдвоє вища од передвоєнної. Це пояснюється тим, що загальносоюзна продукція взагалі дуже підупала, бо відокремилася Польща, де сукна виробляли найбільше ¹⁾.

У виробництві одягу роля Київщини становила 0,8% (1,2 міл. карб. із 143 міл. карб.). У виробництві губернії це становило понад 0,56%. 1924/25 р. За даними Статбюра текстильну промисловість Київської округи можна ілюструвати такими даними:

НАЗВА ГАЛУЗІВ	Число підприємств	Число робітників	Сума вироблення в тис. пуд.
Бавовняна	1	17	72,4
Швацька промис.	5	483	1.849,6
Трикотажна	2	123	158,7
Загалом	8	623	2.080,7

Одне підприємство швацької промисловости й одна трикотажна фабрика належать кооперації. Фабрика, що переробляє бавовняну остачу, належить приватній особі.

Мануфактурний вантажообіг Київщини.

Пересічно за період 1902—1911 рр. до Київщини довозили 1.125,3 тис. пудів мануфактурного краму й ткацьких виробів окрім мішків, а їх надходило пересічно 443 тис. пудів. Довіз мануфактури підвищивсь з 1 міл. пуд. у 1902 р. до 1,2 міл. пуд. р. 1911. По окремих роках коливання були чималенькі, як це видно з отаких даних:

Привезено мануфактури:

1902 р. — 1.055,3 тис. пуд.	1907 р. — 1.025,0 тис. пуд.
1903 р. — 1.080,1 „ „	1908 р. — 1.074,2 „ „
1904 р. — 831,3 „ „	1909 р. — 1.292,5 „ „
1905 р. — 1.042,4 „ „	1910 р. — 1.228,8 „ „
1906 р. — 1.113,4 „ „	1911 р. — 1.509,4 „ „

¹⁾ Див. Жорніков, Промисловість Київщини.

Після 1905 р., коли спостережувано найменший довіз, у зв'язку, очевидно, з революційними подіями, ми помічаємо, що довіз зростає. Деяке зниження довозу в 1907 р. пояснюється неврожаєм, що дуже вплинув на всеньке господарське життя краю. Відсилали-ж пересічно зо станцій Київщини за 10-тиріччя—1902—1911 рр. 2.40,2 тис. пуд. Рух вивозу в загальному збігається з розвитком довозу товарів. Чистий довіз у губерню, себ-то довіз мінус вивіз становив у 1911 р. 1.259 тис. пуд. Треба відзначити, що він підвищивсь останніми роками, — саме в 1902 р. він дорівнював 870,9 тис. пуд., у 1906 р. — 872,7 тис. пуд., у 1907 р. — 871,8 тис. пуд. і в 1910 р. — 970,5 тис. пуд. Роками найменшого споживання тканин у середині губернії були 1904, 1905 та 1906 рр., а надто перший, що зв'язано з неврожаєм. Не зважаючи на недорід 1907 р., споживання залишилося на попередньому рівні, тільки відслано значно менше товарів за межі губернії, з 240 тис. пуд. до 153 т. пуд. Очевидячки, неврожай зачепив не Київщину головним чином, а інші райони, зокрема південну Україну.

За головні джерела для постачання Київщині були, з одного боку, центрально-промисловий район, з другого — Польща. Ми маємо дані про довіз мануфактури з Польщі за такі роки. Р. 1903 до Київщини прибули з Польщі 399 тис. пуд. бавовняних та шерстяних тканин, або 38,1% загального довозу. Р. 1908 довіз з Польщі зменшивсь до 296,8 т. п., або 27,5%. Р. 1913 привезли були 136 тис. пуд. шерстяних тканин, 211 тис. пуд. бавовняних, 10 тис. пуд. лляних та джутових, а разом 357,1 тис. пуд. „Динаміка нашого мануфактурного ринку, — пише проф. Воблій (див. „Торговля Правобережної України с Польшею“ у збірникові „Контрактовая Ярмарка“), — складалася несприятливо: збут польських тканин по всіх 3 губернях (Правобережжя) зменшувався за розглядуване 10-тиріччя (1903—1913 рр.). Московські тканини витискали з нашого ринку тканини польські. Лодзь усе ще зоставалася великим для нас постачальником тканин, але в імпортові її помітно ослаблення.

Найбільшими центрами як споживання, так і розподілу на території Київщини були Київ та Бардичів; на їхню пайку р. 1911 припадало 69,9% усієї мануфактури, що прибувала до Київщини. На першому місці стоїть Київ. В останні перед війною часи Київ почав розвиватися як гуртовий мануфактурний ринок. Ціла низка найбільших мануфактурних фірм поодкривала тут свої відділи та комори. Окрім фабричних, що існували в Києві, складів Жирардівських мануфактур „Гілле й Дітріх“, Т-ва Шлісельбурзької ситце-набивної мануфактури, Т-ва Волзької мануфактури, Миндовського та Бокакіна і деяких інших фірм Москви й Лодзи, останніми роками з'явилися також т-во „Мануфактур“ Коншина, Серпуховського Т-ва, Прохорівської Трьохгорної мануфактури, фірми „Морозов, Син і С-ка“, Компанії Богородсько-Буховської мануфактури З. С. Морозов, Т-во „Еміль Ціндель“ у Москві, Т-во Варшавської фабрики килимів, Торговельного Дому Дунаєва, що своєю чергою був представником цілої низки мануфактурних підприємств. Місцева давня фірма „Шварцмана“

значно поширила свої операції, перетворившись в акційне товариство. Загальний оборот у мануфактурі досягав більше-менше 30 мільйонів карбованців. Характерно, що останніми часами в царині мануфактурної торгівлі Київ усе більше робиться гуртовим розподільчим ринком, куди їздять по крам купці з усенького „південно-західнього краю“, і Київ успішно в цьому змагається з Бардичевом, центром гуртової торгівлі. Вплив Київського мануфактурного ринку позначавсь навіть у північній Басарабщині. У зв'язку з збудуванням залізниць Київ-Москва, Київ-Полтава, щільнішим став торговельний зв'язок із Чернігівщиною та Полтавщиною, раніше щільно зв'язаних із Харківщиною ¹⁾. Проте, роля Київа, як розподільчого пункта, обмежувалася переважно Правобережжям, як видно з отаких даних: Р. 1911 із загальної кількості 173,1 тис. пуд. одісланої з Київа бавовняної мануфактури, 140,8 тис. пудів було одіслано на станції Південно-Західньої залізниці, р. 1912 з 193 тис. пуд. — 148,0 тис. пуд.

Прибувало вантажів у Київ:

Роки	Прибуття	Відіслання
	У тисячах пудів	
1900	321	45
1905	384	77
1910	485	119
1911	628	199

За розглядуваний період різко зросла роля Київа, як розподільчого пункта, — коли прибуття мануфактури зросло менш, ніж удвоє, то вивіз підскочив більш як у чотири рази. Споживання Київа дало р. 1900 276 тис. пуд., а в 1911 р. 429 тис. пуд., або зросло на 55,4%, тимчасом як загальне споживання мануфактури в губернії зросло всього тільки на 24,8%. Із загальної кількості привезеної р. 1900 мануфактури 73 т. п. приставили були з Лодзи (25% всенького довозу), решта припадала на центрально-промисловий район. Деяку кількість мануфактури приставляли з Саратовщини, звідси йшов кустарний крам. Вивіз із Київа провадився переважно, як ми вже вказали, в найближчі райони Південно-Західньої залізниці, а також на південь України (Бардичів, Гумань, Черкаси, то-що). Другим найбільшим розподільчим центром був Бардичів. Сюди у великій кількості прибувала мануфактура з Лодзи: так, наприклад, р. 1900 із загального довозу 293 тис. пуд. — 166 тис. пуд. припадало на Польщу. Така велика вага Бардичева пояснялася наявністю чималих капіталів у місцевих купців. Проте, торговельне значіння міста перед війною почало падати. Хоча абсолютно цифри торговельних його оборотів і чималі, але відносна вага Бардичева як у загально-російському, так і в краєвому маштабі зменшилася. Заїжджий з далеких районів

¹⁾ Див. Весь Юго-Запад. край.

покупець усе рідше спинявся у Бардичеві і поспішав до Варшави та Лодзи. Низка гуртових мануфактурних фірм перенесла були комори свої до Києва. Розквіт Бардичева належав до того періоду, коли не було залізниці, коли він займав центральне в краю становище на межі Полісся з лісостепом і зосереджував як унутрішню, так і зовнішню торгівлю, а надто довіз фабрикатів із Австрії. Як попроводили залізниці, найглухіші кутки краю з'єдналися з великими виробничими центрами і почали втрачати звязок із Бардичевом. Останнім у цій сфері фактом було проведення Київсько-Ковельського участку залізниці, що притяг був до Києва великий район, який возами сполучався із Бардичевом. Істотним моментом була так само недостача кредитових установ. Та Бардичів боровсь-таки з оцими новими тенденціями, намагаючись зберегти свою ролю в торговельному обороті району, спираючися на свої давні торговельні звязки, низькі накладні видатки, а також маючи чималі, раніше збиті, капітали¹⁾. Боротьба оця, як ми побачимо, закінчилася цілковитим розгромленням Бардичева. Вантажообіг Бардичева в мануфактурі такий:

Роки	Прибуття у тисячах пудів	Відсилення у тисячах пудів
1900	—	109,0
1905	302,5	111,9
1910	333,3	69,0
1911	375,0	152,0

Пересічно за період 1902—1911 р. прибуття становило 319,4 тис. пуд., а відсилення—105,7 тис. пуд. Довіз мінус вивіз р. 1911 становив 223 тис. пуд., тимчасом як міської людности було 76,8 тис. чоловіка, себ-то на душу припадає 3 пуди. Очевидячки, багато краму збували возами на найближчих ярмарках та базарах,—отже фактично роля Бардичева в постачанні мануфактури суміжному району значно вища од показаної за даними залізничної статистики. Цікаво порівняти, що в Києві на 1 душу різниця між довозом і вивозом дає 34,4 фунти мануфактури.

Окрім оцих двох пунктів чимало мануфактури одержувала Біла Церква,—пересічно за 10 років довіз становив був 45,1 тис. пуд., підскачовши з 58 т. п. р. 1900 до 60,5 т. п. р. 1911. Привозили р. 1900 крам, здебільшого з Москви (15 тис. пуд.), Бардичева (7 тис. пуд.), Ченстохова (7 тис. пуд.), Лодзи (22 тис. пуд.). Багато мануфактури здобував теж Гумань. Р. 1913 сюди прибуло 107,7 тис. пуд., пересічно за 10-тиріччя 81,8 тис. пуд. Відсилення звідси були незначні—12,6 тис. пуд. р. 1913, пересічно 7,6 тис. пуд. Крам одержували з Лодзи, Москви, Бардичева, Києва. З інших місць одзначимо Шполу (21,6 т. п.), Васильків (19,8 т. п.), Черкаси (18,6 т. п.). Взагалі треба сказати, що

¹⁾ Див. Весь Юго-Западный край.

одержання мануфактури в значній мірі зосереджене було в окремих пунктах, що являлися розподільниками, звідки крам відсилано не тільки залізницею, але значною мірою й возами. Окрім того людність суміжних сіл купувала чимало мануфактури в тих самих місцях. Треба зазначити, що й роздрібна торгівля виявляє цю саму тенденцію. Щоб в'яснити асортимент, у якому одержували тканини, розглянемо одержання краму за окремими видами:

Привезли до Київщини:

Назва краму	1902 р.	1909 р.
	У тисячах пудів	
Тканини з льону та конопель і вироби з них . .	18	22
Запражка, крашанина, пістрядь, то-що	19	21
Бавовняні, шерстяні, шовкові й мішані тканини .	921	1.172
Всього	958	1.215

Чиста решта привозу в губернії за ті самі роки становила:

Назва краму	1902 р.	1909 р.
	У тисячах пудів	
Тканина з льону	16	21
Запражка	—	19
Бавовняні й шерстяні тканини	767	899
Всього	783	939

На жаль, згідно з давньою залізничною номенклатурою, не облічували окремо бавовняних і шерстяних тканин, через те ми не маємо спромоги розглянути окреме їхнього довозу.

Р. 1911 до Київщини привезено 1.259 т. п., а р. 1912 — 863 т. п. Споживала губернія (себ-то довіз — вивіз):

Назва краму	1911 р.		1912 р.	
	У тисяч. пудів	У ‰	У тисяч. пудів	У ‰
Тканини з льону, конопель і джутові	55	4,4	50	5,9
Бавовняні	868	68,8	575	66,6
Шерстяні	252	20,1	200	23,2
Інші тканини	84	6,7	38	4,3

Р. 1912 привіз мануфактури різко падає, що склало всього тільки 68,4% проти 1911 р. Сталося це через депресію ринку. Почасти тут грав ролю неврожай 1911 року. „Проте неправильно, — каже Первушин, — гадати, наче-б розвиток текстильної промисловости затримавсь виключно через вплив неврожаю 1911 року. Зменшення збуту текстильних виробів виявляється ще перед виясненням виглядів на неврожай і має глибші причини. Людність, що значною мірою завдовольнила себе тканинами р. 1908, стала повертати свої кошти на господарські потреби: купівлю інвентаря, на будівництво“¹⁾.

Туган-Барановський так само відзначає (в „Р'вчи“ за 12 р.) низку фактів, що свідчать про тяжке (зниження цін, скорочення виробництва) становище нашої текстильної індустрії в цей період (див. у Первушина стор. 181).

Співвідношення поміж окремими видами тканин досить сталє. Дарма що кількість привезених тканин значно змінялася, пайка їхня по окремих видах протягом двох років залишалася сливе на одному рівні, через це, розглядаючи місткість ринку, можна буде без особливої помилки прийняти співвідношення 12 р., що ми в дальшому й зробимо.

Цікаво відзначити ролю Київщини в загальному довозові мануфактури на території України, в межах 9 губернь (див. „внутренний грузооборот и внешнюю торговлю Украины в довоенное время“, видання ЦСУ, 24 р.).

Чистий довіз на Україну в тис. пуд.

1902 р. — 4.107	1910 р. — 3.966
1903 р. — 3.710	1911 р. — 4.811
1909 р. — 4.328	1913 р. — 3.607

Довіз у 1902 р. в Київську губерню склав 19,1%, у 1909 — 27,7%, у 1911 — 26,1% і в 1912 р. — 23,5%. Таким чином, ми бачимо безперестанний зріст питомої ваги Київщини в споживанні мануфактури, що був трохи затримавсь р. 1912. До того, треба мати на увазі, що Київщина була за головного споживача дорожчих шерстяних та лляних тканин, — так, на її пайку припадала третина привозу шерстяних і лляних тканин. У довозові бавовняних тканин роля її трохи менша. Р. 1911 — 23,5%, а р. 1912 — 20,5%. Поміж іншими районами України що-до чистого довозу нарівні з Київщиною йде Херсонщина, де довіз за останнє перед війною десятиріччя виявив тенденцію до падання, тимчасом як р. 1902 привезено 1.251 т. п., р. 1912 довіз становив тільки 850 т. п., навіть як узяти 1911 р., то довіз дорівнюватиме 1.140 т. п., себ-то порівнюючи з 1902 р. 91,1%, тимчасом як довіз у Київщину за той самий період підвищивсь на 60,8%, а довіз на Україну — на 14,7%. Через цю обставину питома вага Херсонщини в довозові мануфактури на Україну впала з 33% у 1902 до 25% у 1911 р.

¹⁾ Хозяйственная кон'юнктура, стор. 118, примітка.

Довіз на Україну мануфактури р. 1911 різко збільшивсь тому, що рр. 1909—10 були одними з небагатьох років найбільшого врожаю.

Найбільший розподільчий для мануфактури пункт був Харків, головний складальний пункт мануфактури для всієї східної України та Донбасу, як каже обслідування його торгівлі р. 1900.

Визначну його як розподільника ролю видно вже з отакого порівняння: р. 1911 привезено мануфактури 1.962 т. п., а відіслано — 1.412 т. п., себ-то щось коло двох третин мануфактури перевозили далі. Роля Харкова поширювалася також і на Правобережжя, де він конкурував із Київом. Черкасам, Білій Церкві, Гуманю, Смілі, Миронівці значною мірою поставив мануфактуру Харків.

З початку війни вантажообіг різко падає. А саме, за даними Копорського (див. Местное Хозяйство № 8—1923 р.), довіз бавовняних тканин показувався у такому вигляді:

	1915 р.	1917 р.	1921 р.
	397,7 т. п.	67,9 т. п.	5,0 т. п.
У %/о в 1913 р.	43, „ „	7, „ „	0,5 „ „

Пануюче становище на ринкові займав московський район. Пайка його, в звязку з відходом Польщі, значно зросла, з 54,4% у 1913 р. до 72% у 1917 р. і 70% у 1921 р.

У величинах абсолютних довіз із Москви за три розглядуваних роки такий: 289,3 т. п., 36,8 т. п. і 3,3 т. п. Р. 1915 з Польщі приставлено — 0,6 т. п. замість 277 т. п. у 1913 р.; у дальші роки довіз зовсім припиняється. Деяка роля в одержанні мануфактури належала Білорусі. Р. 1915 звідти привезли 1,2 т. п., р. 1917 — 2,2 т. п. і р. 1921 — 0,2 т. п. Як показує Копорський, на початкові війни деяка кількість мануфактури йшла з-за кордону через Архангельське (0,5 т. п. у 1915 р.) і Фінляндію — 0,3 т. п., а також, як бачиться, через Ленінград. Треба відзначити, що р. 1917 і 21 певної ваги набирає Харків, у звязку, очевидночки, з трудностю одержати мануфактуру з Москви (11,8 т. п. р. 1917 і 1,2 т. п. р. 1921).

Р. 1915 мануфактура йшла в Київ і Бардичів, що на їх припадало 84% всенської мануфактури, що одержували в губернії. За дальші роки одержував був тільки Київ.

Надто різко впав довіз товарів шерстяних, що становив р. 1917 19% передвоєнного (56 т. п.), р. 1917—1,7% (4,9 т. п.) і р. 1921 2,2 т. п. (0,9%). Так різко знизивсь довіз шерстяних товарів значною мірою через те, що одокремивсь основний (87,7% загального привозу) поставальник — Польща. Р. 1917 шерстяні тканини одержувано було головним чином із Литви — 24,5 т. п., із Клишівського району — 12,6 т. п. та Москви, — на ці три райони припадало 85,4% всенського одержання. За дальші роки довіз шерстяного краму дає зовсім нікчемні величини, причому визначної ролі в постачанні набирають місцеві суконні фабрики. Р. 1915 з Київів відіслали 9.000 п. шерстяних тканин, із них

до Харкова — 5,6 т. п. і до Москви 2,4 т. п. Із фабрики Богуславської вивезли року 1915-го 1,2 т. п. і р. 1917-го — 1,6 т. п. Відсилали крам виключно на місцевий ринок. Р. 1921 відіслання з місцевих фабрик упало до 0,4 т. п. Прибуття лляних тканин так само значно зменшилося: р. 1915 — 19,3 т. п., р. 1917 — 11,6 т. п., р. 1921 — 0,9 т. п. У $\frac{0}{100}$ 1913 року це дає — 28 $\frac{0}{100}$, 17,1 $\frac{0}{100}$ і 1,3 $\frac{0}{100}$.

Прибуття йшло головним чином із Московського району, як це видно з отаких даних:

	1915 р.	1917 р.
Москва	10,6 т. п.	4,8 т. п.
Польща	1 „ „	—
Литва, Білорусь . . .	1,7 „ „	1,5 „ „

Року 1915 з Київа відіслано 1,6 т. п. у найрізноманітніші райони: до Харкова, Полтави, а також по-за межі України. Р. 1921 відіслання з Київа впало до мізерної цифри — 603 п., причому цікаво відзначити відіслання 99 п. до Ташкенту.

Прибуття інших товарів у 15 р. таке:

	Відіслання	Прибуття
Нитки	—	33,1
Мішки	50,9	242,5
Мотузки	12,4	69,9

Заведення, року 1922-го, нової економічної політики, відбудування взагалі господарства, одразу-ж-таки одбилося на вантажообігові мануфактурного краму. Прибуття вантажів р. 1921 становило 122,4 т. п. проти нікчемної величини 6,8 т. п. року 1921. Що-до ваги вантажообіг становив 10,9 $\frac{0}{100}$ передвоєнного. Прибуття вантажів зосереджується в Київі, на який припадає 80,9 т. п., або $\frac{2}{3}$ всього привозу. На другому місці стоїть Бардичів — 8 т. п., потім Біла Церква — 6,1 т. п., Козятин, Липовець по 3,3 т. п., Гумань — 5,6 т. п., Бобринська — 2,9 т. п. Порівнюючи з періодом передвоєнним, одбувається різка зміна. Збільшується значно роля Київа, що на нього припадало перед війною всього тільки 38,1 $\frac{0}{100}$ усенького прибуття в губерню, з другого боку нижчає питома вага Бардичева, який раніше мало чим поступавсь перед Київом (24,3 $\frac{0}{100}$ прибуття), р. 1922 його роля зійшла на ніщо. Виявити ту, що сталася, зміну можна ще виразніше, як розглядати відіслання мануфактурного краму. Із загальної кількості відісланих зо станцій мануфактурних вантажів у 65,2 т. п. — 62,6 т. п. припадає на Київ. У передвоєнний, проте, час на Київ припадало менше од третини всіх відісланнів (118 т. п. з 327 т. п.). Бардичів, що йшов перед війною навзаводи з Київом (відіслання за 1909—11 р. складали в середньому 117 т. п.), у 22 р. не дав жадного пуда вивезеного краму. Це досить виразно свідчить про те, що Бардичів утратив ролю розподільчого мануфактурного центру. Переміна всеньких господарчих, що склалися історично, умов, відпад польського

ринку, — все оце й призвело до таких наслідків. Відсилення з інших станцій, як, наприклад, Липовець, Гумань, Миронівка, що в передвоєнний час грали видатну роль, мірялися кількома десятками пудів, у кращому разі 2—3 сотнями.

Біржова торгівля текстилем.

У наших умовах біржова статистика набуває особливого значіння. Оскільки переважну частину гуртового обороту реєструють на біржі, дані оці досить точно одбивають становище ринку. Цінність біржової статистики особливу має вагу для текстильної торгівлі, де біржа охоплює мало не всі 100% гуртового обороту, оскільки виробництво мануфактури перебуває в руках держави. Відколи почала існувати Київська товарова біржа, текстиль набрав тут видатної ролі. Обороти у текстилі дорівнював р. 23—24: біржовий 8396,2 т. крб. і позабіржовий 6746,6 т. крб., а разом 15.142,8 т. крб.

Протягом року текстиль у загальному обороті грав першу роль (19,8%), за ним ішли металовироби — 14,8% всього загального обороту, продукти харчування, то-що. Питома вага текстилю в біржовому обороті — трошки нижча і тут він поступається, певніше, нарівні йде з металовиробами — 16,1% обороту й 16,2%.

У позабіржовому торзі текстиль значно виступає наперед (28%), — інші предмети торгу лишаються далеко позаду: хлібо-фураж — 10,1%, металовироби — 11%. У загальному обороті особливо сильно зростає пайка текстилю після березня, себ-то після контрактного ярмарку. У першу половину року переважне значіння належало хлібо-фуражеві. У квітні в загальному обороті, як у %%, так і у величинах абсолютних, оборот із текстилем досягає максимуму, та все-таки він залишається по біржовому торгові на другому місці, поступаючись місцем перед металовиробами. Одбилася тут випадкова обставина, — велику склав умову Металосиндикат з Цукротрестом. У травні текстиль першим місцем у загальному обороті поступається на користь предметів харчування (27,5%, те саме одбувається й у серпні — 20,4%).

У 24—25 р., у протилежність 23—24 р., характерною особливістю біржової торгівлі мануфактурою являється рішуча перевага позабіржового торгу. Протягом року на біржі складено було умов на 7.627.002 крб., що становило 6,9% відносно всього біржового обороту. Зареєстровано умов по-за біржею на 17.776.057 крб., що становить 33% всього позабіржового торгу. Відношення біржових умов до обороту небіржового дорівнює 42,9%, тимчасом як пересічно по всіх товарах позабіржова торгівля становила близько 50% (53.000.000 крб. і 110.000.000 крб.).

Якщо в перші місяці року біржовому обороту належало досить видатне місце, надто в грудні, січні, а потім у березні, коли він перевищував позабіржовий у два рази з половиною, що стояло в звязку з контрактами, то в останньому півріччі значіння його різко знижується. Тут

він становив 10—20% позабіржового торгу. Закорінення начал планових, перехід до розподілу мануфактури—все оце позначалося на виході текстилю з біржової зали. Тепер за товарового голоду, що ми його переживаємо, роля біржі для мануфактурної торгівлі зовсім нікчемна. Можна згодитися з думкою ВТС, що тепер роля біржі сходить тут до статистичного тільки обліку, наскільки біржа не регулює цін, з огляду на наявність твердого цінника. В міру того, як зростає попит і зменшується частка задоволення його, текстильна торгівля все більш та більш зникає з біржової зали, пише оглядач текстильного ринку К. Т. Б. Навпаки, позабіржова торгівля текстилем у міру того, як дрібнішають умови, збільшується розмірами. Справді, позабіржові умови дуже дрібні. Середній розмір позабіржової умови дорівнює — 1.877 крб., тимчасом як на біржі ця цифра дає 12.585 крб. По окремих видах покупців розмір умови значно міняється. А саме, для кооперації він становить — 2.026 крб., для держорганів — 2.727 крб., для осіб приватних — 1255 крб. Звертає на себе увагу більша величина умов для акційних товариств — 5,4 т. крб. У біржовому торзі на першому місці йдуть усе ті-ж-таки мішані акційні товариства — 31,9 т. крб., потім держоргани — 14,4 т. крб., кооперація — 11,5 т. крб. і, нарешті, приватні особи — 8,4 тис. крб. Таке явище цілком зрозуміле. Складаючи умову більшу, держорган хоче піддати її громадському наглядові й переводить її через біржу, навіть тоді, коли фактично було її складено без маклерового посередництва.

Рух загального обороту за 24—25 рр. характеризується такими цифрами:

Жовтень . . .	2.173,3 т. крб.	Квітень . . .	1.806,0 т. крб.
Листопад . .	1.774,0 „ „	Травень . . .	1.639,6 „ „
Грудень . . .	2.273,8 „ „	Червень . . .	1.331,2 „ „
Січень	1.935,8 „ „	Липень	2.767,9 „ „
Лютий	1.553,8 „ „	Серпень	2.333,6 „ „
Березень . . .	3.636,6 „ „	Вересень . . .	2.652,9 „ „

Оборот за перше півріччя склав 13.344,3 т. крб., за друге 12.058,7 т. крб., а разом 25.403,0 т. крб.

Обороти не виявляють якоїсь сталої тенденції, оскільки їх розвиток, останніми надто місяцями, затримувавсь через брак краму. „Попит на текстильний крам ніколи цілком не був задоволений в 24—25 господар. році“ — така загальна характеристика ринку. Після високого рівня оборотів в-осени 24 року, з січня помічається, що оборот деякою мірою знижується в звязку з тишею на ринкові. Депресія ринку помічалась на початку 25 року не тільки на ринкові місцевому, ба й охопила територію всенького союзу. По всіх усядах постережувано скорочення оборотів. Попит зменшивсь найперше через сезонну тишу, знов-же й через те, що не було з'ясовано вигляди на врожай, це спиняло торговельний, а почасти й споживчий попит. Максимуму досягає оборот у період контрактного ярмарку. Певніше становище врожаю, порівнюючи пільгові умови розрахунку, все оце стимулювало зріст закупок, що йшли

найбільше од кооперації, яка закупила 70,4% із суми всенької мануфактури на ярмарку. Далі оборот значно знижується. У липні під впливом наступного сезону, а також дуже сприятливих виглядів на врожай, оборот збільшується вдвоє, далі він падає, підвищуючись у вересні. Останні місяці року проходили під знаком гострої недостачі товарів, а це обмежувало розміри торгу. Щодо загального обороту, то текстилеві належало 15,5%. За загального обороту в 163,8 міл. крб., на його пай припадає 25,4 міл. крб. Він посідав друге за бакалійно-продовольчою групою місце з оборотом 40,3 міл. крб.

Серед товарів текстильної групи домінантне місце посідала мануфактура, — на неї припадало 94,8% позабіржового обороту й 86,4% біржового обороту. Далі йшла тара. Біржовий оборот 940,2 т. крб. (12,5%) і позабіржовий — 796,2 т. крб. (4,5%). Прядиво — 92,5 т. крб. (1,1%) і 129,6 т. крб. (0,7%).

Продаж текстилю було зосереджено і на біржі, і по-за нею, — в руках держорганізацій. На їхню пайку припадало 97,7% продажу в біржовій залі і 96,8% по-за біржею. З оцієї кількості чимало припадало на установи виробничі — 29,9% продажу на біржі (2.278,4 тис. крб.) і 42,3% по-за біржею (7.550,8 т. крб.). Кооперація продала — 0,9% на біржі й 1,1% по-за біржею. Приватні особи — 0,7% і 0,2%, мішані товариства — 0,8% і 1,9%. За місяцями відсоток продажу держорганів такий:

М і с я ц і	Біржовий		Позабіржовий	
	Всього	В тому числі виробнич.	Всього	В тому числі виробнич.
Жовтень	98,4	93,6	97,4	38,2
Листопад . . .	93,3	—	96,4	50,2
Грудень	96,5	22,1	95,4	61,8
Січень	99,4	10,0	97,2	66,2
Лютий	99,7	37,7	97,8	64,8
Березень	99,4	35,7	98,6	52,3
Квітень	97,0	6,7	99,5	41,3
Травень	54,1	16,1	99,3	32,4
Червень	91,7	85,9	99,2	44,0
Липень	99,3	35,2	92,2	47,6
Серпень	90,0	2,9	94,3	27,3
Вересень	88,2	50,7	96,7	28,7

У позабіржовому, що найбільше важить для текстиля, обороті становище держорганів протягом року залишається цілком стійке, досягаючи за деякі місяці 100% усього продажу. Продаж мануфактури іншими організаціями мав випадковий характер. Виробничі організації в продажу мануфактури протягом першого півріччя брали дуже велику участь, у другому півріччі — пайка їхня, надто за останні двоє місяців, значно змен-

шується. Це пояснюється тим, що збільшилася роля В. Т. С. в зв'язку з відходом Єгорово-Роменського Тресту, що був однією з найбільших на місцевому ринкові виробничих організацій. В біржовому обороті роля держорганів теж доволі стійка, дарма що в окремі місяці, надто в травні, роля держорганів значно зменшується. Це пояснюється тим, що Біржовий торг текстилем був невеликий. Через це випадкові умови значно міняють картину. Щоб порівняти, зазначимо, що на біржах України участь держорганів у продажі мануфактури в біржовому обороті становила 97,9%, а в позабіржовому — 93,4%, себ-то більш-менш відповідала відношенню в обороті К.Т.Б. Як основний покупець на біржі виступала кооперація. Її питома вага на біржовому торзі зазнавала доволі значних коливань. Це було зв'язане з тим, що обороти були невеликі. Як ми зазначили, у позабіржовому торзі — роля кооперації стала (стабільна), даючи незелікі коливання з місяця на місяць. Друге місце що-до купівлі на позабіржовому торзі належало приватній торгівлі. Особливо розвинувся приватний торг у другому півріччі 24/25 року, коли роля приватної торгівлі досягала 28% всього обороту (серпень). У біржовому обороті приватні особи відігравали меншу ролю, хоч за окремі місяці на їхню пайку припадало 51,8%. Що приватні особи переважали в позабіржовому обороті, це пояснюється тим, що переважна частина умов з особами приватними відзначається невеликими розмірами. Досить активну участь у купівлі брали держоргани, зокрема виробничі. Вони купували тару, технічні тканини, то-що.

РОЗПОДІЛ КУПІВЛІ ТЕКСТИЛЮ В 1924—1925 р. ПО КОНТРАГЕНТАХ У %.

Місяці	БІРЖОВИЙ					ПОЗАБІРЖОВИЙ				
	Держоргани		Мішані акційні товариства	Кооперація	Приватні особи	Держоргани		Мішані акційні товариства	Кооперація	Приватні особи
	Всього	В тому числі виробничі				Всього	В тому числі виробничі			
Жовтень	20,6	0,2	—	78,5	0,9	11,1	5,4	—	66,8	22,1
Листопад	8,5	2,4	1,1	70,9	19,5	16,9	5,8	0,3	68,7	14,1
Грудень	40,0	23,7	0,1	49,1	10,8	16,3	7,8	0,3	73,6	9,8
Січень	24,8	2,6	18,4	52,8	4,0	13,0	6,4	0,1	68,6	18,3
Лютий	15,4	8,4	3,6	72,5	8,5	24,9	6,4	0,3	58,8	16,0
Березень	10,7	9,7	12,3	70,4	6,6	15,7	7,5	1,7	62,8	19,8
Квітень	6,9	1,7	87,8	1,7	3,6	12,2	4,3	3,8	64,5	19,5
Травень	53,8	53,8	27,9	16,1	2,2	12,7	4,1	0,6	71,4	15,3
Червень	20,0	11,8	—	76,3	3,7	13,3	10,5	3,8	62,7	20,2
Липень	27,3	17,8	19,2	50,2	3,3	13,1	6,8	4,0	58,9	25,0
Серпень	35,7	3,9	—	12,5	51,8	10,5	8,0	3,1	57,8	28,6
Вересень	91,0	66,4	3,4	4,2	1,4	15,6	9,0	3,4	60,9	20,1
За рік	22,3	11,9	11,3	57,7	8,7	13,9	6,8	2,1	64,0	20,0

Роля кооперації на 6 головніших біржах України в біржовому обороті трохи нижча як на київській біржі — 50,01⁰/₀, у позабіржовому обороті роля її мало не дорівнює київській нормі (65,4⁰/₀). Роля приватних осіб в обороті позабіржовому значно нижча за київську — всього на 9,7⁰/₀.

Оборот по текстилю на Київській Товаровій Біржі на перше півріччя 25—26 р. такий:

Місяці	Б і р ж о в и й		П о з а б і р ж о в и й	
	С у м а у тис. карб.	У ⁰ / ₀ до всього обороту	С у м а у тис. карб.	У ⁰ / ₀ до всього обороту
Жовтень	610,3	4,7	3.764,4	30,9
Листопад	131,0	1,3	2.481,1	25,6
Грудень	143,9	1,9	1.981,6	22,6
Січень	208,8	2,8	1.576,4	20,1
Лютий	100,1	1,6	2.497,0	26,1
Березень	7.116,4	10,9	2.261,3	23,6
Разом	8.310,5	7,5	14.501,8	23,3

Загальний оборот за перше півріччя склав 22.812,3 тис. карб. Порівнюючи з тим самим періодом 24—25 р., він підвищивсь на 71,4⁰/₀. Таке гостре збільшення оборотів значною мірою відбулося за рахунок ярмарку. В березні складено умов на текстиль на 9,3 міл. карб. Чимало з умов були тут контрактів, за якими крам треба було приставити на більш-менш далекий термін. Роля біржового торгу, порівнюючи з 1923—1924 р., підвищилася до 57,2⁰/₀. Отже, коли викинути березень (ярмарок), з виразною перевагою біржового торгу, то роля його пересічно зменшиться до 10⁰/₀. Але до лютого обороти як в абсолютних, так і відносних величинах неухильно знижувалися. З лютого починається зростання і, нарешті, у березні оборот досягає рекордної цифри. Питома вага мануфактури на торзі позабіржовому залишалася досить стала. Роля текстильної торгівлі на біржі мізерна, за винятком березня. Пересічний розмір біржової умови дорівнював 33,9 тис. карб. Без ярмаркового періоду розмір умови знижується до 20,1 тис. карб.

Розмір ярмаркової умови становить 38,6 тис. карб. Сума позабіржової умови дорівнює 1,9 тис. карб., біржова умова більш як в 16 раз перебільшує позабіржову.

Продаж, як і попереднього року, був виключно в руках держорганів. За півріччя на їхню пайку припало 95,8⁰/₀ від усіх продажів (13,9 міл. карб.). Із цієї кількості 73⁰/₀ припадає на торговельні організації, що між ними мало не монопольне становище посідає В. Т. С. Деяку вагу

мали продажі акційних товариств — (3,1⁰/₀). На пайку приватних осіб припадало 0,6⁰/₀ (87,8 тис. карб.), кооперації — 0,4⁰/₀ і інших організацій — 0,1⁰/₀.

У біржовому торзі роля держорганізацій становила 94⁰/₀, питома вага по окремих місяцях значно змінювалася. Це видно з таких даних:

ПРОДАЖІ ТЕКСТИЛІЮ ДЕРЖОРГАНАМИ В % ДО
ЗАГАЛЬНОГО ОБОРОТУ.

Жовтень	79,1	Січень	20,0
Листопад	91,0	Лютий	43,3
Грудень	34,3	Березень	99,9

У грудні, січні й лютому, за рахунок зниження питомої ваги держторговлі, зросла роля акційних т-в. У грудні вони дали — 62,3⁰/₀ всіх продажів у біржовій залі, в січні — 79, у лютому 45,4. Іншими місяцями вони зовсім не продавали текстильних виробів.

Кредитові установи, що їх зовсім не було в біржовій залі (зарєстровано тільки одну оборудку), вважали за краще продавати по-за біржею. Протягом півріччя вони продали на 508,1 тис. карб. мануфактури. Решта контрагентів у продажу мало що важила, приватні особи — 0,7⁰/₀, кооперація — 1,2⁰/₀.

За основного покупця була кооперація. Вона купила мануфактури на 9,3 міл. карб. (64,4⁰/₀). Перше місце посідає низова кооперація (34,6⁰/₀), далі середкова (25,7⁰/₀) і, нарешті, центральна (4,1⁰/₀). Участь кооперації в купівлях залишається весь час на тому самому рівні. Цікаво відзначити, що в лютому — березні значно збільшилася активність низової кооперації. Вона зробила 38,7⁰/₀ усіх купівель коштом деякого ослаблення середкової. У біржовому торзі пайка кооперації зменшується до 57,6⁰/₀, і перше місце посідає центральна кооперація, далі йде середкова. — Це пояснюється тим, що оборудки низової кооперації невеликі. В обороті позабіржовому вони становлять близько 1,2 тис. карб., у біржовому сума оборудки підвищується аж до 1,7 тис. карб. Тимчасом як сума оборудки центральної кооперації по-за біржею дає 10.000 карб., а в обороті біржовому досягає 61,4 тис. карб., держоргани в позабіржовому посідають третє місце, трохи поступаючись приватній торговлі. Загальна сума їхніх закупівель становила 2.145,6 тис. карб. (14,7⁰/₀ до обороту). На першому місці йдуть виробничі організації — 1,2 міл. карб. Роля кредитових установ невелика. В торговлі біржовій питома вага держорганів досягає аж 89,7⁰/₀. Пересічний розмір оборудки на біржі — 61 тис. карб., по-за біржею 2,6 тис. карб. Приватна торговля, що відграє чималу ролю по-за біржею, переводиться ні нащо в біржовій залі. Мішані акційні т-ва, а також кредитові установи купуючи користають з послуг біржі. На біржі вони купили на 337,8 тис. карб., по-за біржею — 249,5 тис. карб. Кредитові установи купили на біржі на 525,4 тис. карб., по-за біржею на 162,1 тис. карб. Решта організацій (партійні, професійні, громадські) купують виключно по-за біржею.

Кредит по текстилю на Київській товарній біржі на перше півріччя на торзі позабіржовому дає 38,4% (5,6 міл. карб.), з виплатою готівкою — 61,6%. Відсоток кредиту по місяцях змальовується в такому вигляді:

	24—25 р.	25—26 р.
Жовтень	75,0	42,7
Листопад	63,7	39,2
Грудень	48,2	34,3
Січень	40,8	43,1
Лютий	86,0	36,2
Березень	49,9	33,5

Порівнюючи з 24—25 р., умови розрахунку значно погіршали. У першому півріччі 24—25 року % кредиту пересічно становили 58,2%, а в другому — 48,8. Пересічна за рік дає 52,2%. В абсолютних числах сума кредиту за перше півріччя становила 4.053,4 т. карб., а разом за рік кредит дорівнював 9.327,7 тис. карб. Коли роля кредиту на позабіржовому торзі зменшується, це неодмінно збільшує вагу оборудок за готові гроші. Такі оборудки пересічно за перше півріччя 25—26 року становлять по сумі до всього обороту з текстилем 43,6% (в 24—25 р. — 29,4%). У березні місяці сума оборудок за готові гроші, не зважаючи на Контрактовий ярмарок, досягає 56,1%. Що-правда, разом із цим трохи збільшилися розміри суто кредитових оборудок; вони становлять пересічно 9,9%, а в березні — 15,8%. По мішаних оборудках, що їх пайка меншає, давши в жовтні 62,6%, а вже в березні тільки на 28,1%, пересічно відсоток за півріччя становить 46,5%. Основну масу кредитів (66,7) дано на термін од півтора до трьох місяців. По-над три місяці — 8,7%. Решта суми припадає на термін до півтора місяця. Пересічний термін кредиту становить близько 2 місяців. Частина кредиту по мішаних оборудках дає 61,6%.

Біржовий торг характеризується пільговішими умовами. Тут збільшується вага виключно суто кредитових оборудок — 18,7%. По окремих місяцях питома їхня вага сягає 77,7%. Розрахунок за готівку склав 33,8%. Загальний розмір кредитування вищий як на позабіржовому торзі — 44,3% (24—25 р. — 72,4%). Отже умови по оборудках, що переходили через біржу, пільговіші, ніж по оборудках, що їх біржа не охоплювала.

Розглядаючи оборудки що-до терміну здачі в позабіржовому обороті, ми бачимо, що виключно оборудки склалися на виконання протягом одного місяця, і оборудки ці виконувано здебільшого негайно. На термін протягом 2-х місяців складено було тільки 16 оборудок на суму 135,8 тис. карб., на термін 4 місяці — 6 оборудок на суму 66,6 т. карб., на термін 6 місяців — 2 оборудки на 24,9 т. карб. У відношенню до

всього обороту сума довготермінових оборудок становить 1,5%. Біржовий оборот характеризується тим, що переважають контрактні оборудки. Отож у березні складено 54,7% контрактних оборудок. У тому 28,8% (1,9 мільйон карб.) припадає на термін 6 місяців, і близько 10% (695 т. карб.) на термін понад 6 місяців; на термін 4 місяці складено оборудок на суму 990 т. карб. Іншими місяцями, за винятком жовтня, оборудки, розраховані на більш-менш довгі виконання, в абсолютних числах були зовсім незначні, хоч що-до всього біржового обороту питома вага їхня була чималенька. Загальна сума контрактних оборудок становила — 4.697,3 тис. карб. (56,5%), що з них 4.016,8 тис. карб. припадало на березень. 24—25 р. сума контрактних оборудок на біржі становила 2.298,8 тис. карб. (30,1% обороту), і половина цієї суми припадала на березень, коли контрактні оборудки становили 43,6% до всього обороту. По-за біржею було зареєстровано 24—25 р. 7 контрактних оборудок на 43,2 тис. карб., і протягом ярмарку контрактних оборудок по-за біржею зовсім не відзначено. Тимчасом біжучого року ми маємо 6 контрактних оборудок на суму 99,4 тис. карб.

Асортимент текстильних товарів, що перейшли через біржу, і позабіржовий оборот можна ілюструвати отакими даними:

ЗА ПЕРШЕ ПІВРІЧЧЯ 25—26 Р.

Текстильні товари	22.872,3 т. карб.	100%
Мануфакт.	18.228,1 т. „	79,7%
У т. ч. бавовняних	10.915,9 т. „	46,9%
Тара текстильна	1.702,5 т. „	7%
Технічні тканини	1.285,8 т. „	5,6%
Готове вбрання	939,1 т. „	4,1%
Інше	—	3,6%

Основний крам це мануфактура, що на неї припадає близько 80%. Серед мануфактури переважне місце займають бавовняні тканини—59,9%. Між асортиментом біржового й позабіржового обороту є певні відміни. У біржовому обороті роля мануфактури зменшується коштом гострого зростання тари, що її питома вага досягає тут 20% проти 1,2% в обороті позабіржовому. Це пояснюється тим, що на тару складено виключно великі оборудки (по-над 50 тис. карб.). Знов-же підвищується в біржовому обороті пайка бавовняних тканин. Це пояснюється тим, що підчас контрактного ярмарку складено кілька оборудок виключно на бавовняні тканини, і оборудки тії становлять в обороті позабіржовому 50% усієї мануфактури. За даними Внуторгу в 1924—25 р. на бавовняні тканини припадало 44,8%. По півріччях ми маємо 49% і 41%. Відповідних даних на біржі немає. За даними біржової статистики в першому кварталі 25—26 р. бавовні належало 44,3%, у другому кварталі 53,6% в середині півріччя. Отже, ми бачимо, що роля бавовняних тканин залишилася біжучого року на попередньому рівні. А втім, треба вважати й на те, що ці дані навряд чи можна порівнювати, оскільки біржа, не охоплюючи

дрібно-гуртового обороту, не повно відбиває ринок. Знов-же тут вплинули продажі на термін у березні, коли було продано 50% усієї кількості бавовняного краму.

Дані про продаж бавовняних товарів по відділу В.Т.С. значно переважають цифри біржової статистики; отож, у жовтні відділ продав був на 1.889 т. карб. бавовняних товарів по собівартості, тимчасом на біржі зареєстровано продажів на 1.012,4 т. карб. Додавши сюди оборот Ростовару, що торгує виключно бавовняним крамом (165 т. карб.), матимемо, що оборот за даними біржі переменшений мало не вдвоє. Отже дані біржової статистики не можна порівнювати до даних торговельних підприємств. Це, можливо, пояснюється тим, що біржова статистика неточна. Оскільки мануфактуру звичайно продають в асортименті, куди виходять бавовняний крам і інші волокна, то, цілком природньо, що розподіляти їх по групах було важенько. Оборудка належить до тієї або іншої групи залежно від питомої ваги того чи іншого краму.

Звичайно визначаються тільки оборудки, складені виключно на бавовняний крам або такі, що в них останній переважає. З цим зв'язаний і недооблік оборотів з бавовняними тканинами у біржовій статистиці.

Районовий оборот в 24—25 р. визначивсь у сумі 317.919 карб. Це становило 1,25% до всього загального обороту з мануфактурою. За основний предмет для торгу була мануфактура (248,7 тис. карб.), далі йшла текстильна тара (61,9 т. карб.) і, нарешті, прядиво (7,2 тис. карб.). До загального районного обороту це становить 2,3%. Продавала тут здебільшого кооперація (53,9%), далі держоргани (39,4%) і половина припадала на виробні, на пайку приватних осіб припадало 4,7% і мішаних акційних товариств — 2% всенього продажу. Купували найбільше держоргани 35,6%, далі приватні особи (на їхню пайку припадала третина всіх закупівель), нарешті, кооперація. Пересічний розмір оборудки 1,4 т. карб., себ-то вище за суму позабіржової оборудки (1,2 тис. карб.). Оборудки за готівку становили 50%. Питома вага їхня значно вища, ніж в оборотах біржових. Це значною мірою, мабуть, пояснюється тим, що приватні особи брали активнішу участь у районних оборотах. Оборудки на віру становили 17,6%, мішані оборудки з готівкою до 50%—25,8%. За 25—26 рік районних оборотів біржової статистики окремо не визначається, а їх залічується до загального позабіржового обороту.

Обороти державних організацій.

В 24—25 господарському році в Києві перебували отакі організації, що торгують текстильними виробами: філія В.Т.С. (вона являла собою разом з своїми агентствами основну організацію на місцевому ринкові), далі філія Єгорово-Роменського Тресту, Льноправління, Камвольний Трест, Дунсукно, Київшвей, Технотканина, Шовкотрест, Укртекстиль, Моссукно й представництво ф-ки Червоний Схід. Протягом року філію Єгорово-Роменського Тресту й Червоний Схід ліквідовано. Окрім згаданих

організацій, торгували мануфактурою Полісторг, що з нього представник Клинівського Тресту, „Ларьок“, а також низка кооперативних організацій: Райсоюз, Вукс, Сорабкоп, Петрівський Робкооп, ТПОЮЗ (останні три по роздрібній торгівлі). Загальний оборот продажу мануфактури в найголовніших держорганізаціях, що його облічив Внуторг за 24—25 р., становив 31.073,1 тис. карб. (сюди входить також і роздрібна торгівля трестів¹⁾). Цікаво відзначити, що за той самий час загальний біржовий оборот дорівнював 25,4 міл. карб. Облічивши роздрібний продаж мануфактури — 5 міл. карб., ми можемо сказати, що біржовий оборот мало не цілком охоплює мануфактурну торгівлю місцевого ринку, за винятком, звичайно, приватноторговельного апарату. Питому-ж вагу мануфактури можна бачити з таких даних. Загальний оборот київських державних підприємств за 24—25 р. становив 203.627 тис. карб. Отже, пайка мануфактури дорівнює 15,5⁰/₀. По кварталах уявляємо її так: 1-й квар-

ОБОРОТ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ПО ПРОДАЖУ ТЕКСТИЛЮ В 24—25 РОЦІ
(по продажних цінах):

НАЗВА ЗАКЛАДУ	Загальний оборот	В тому гуртовий			Весняний гуртовий оборот	Роздріб
		З держ-організацій	З кооперативів	З приватними особами		
В.Т.С.	17.682.637	1.822.630	10.836.076	3.172.220	15.830.926	1.851.731
Єгорово-Ромен. Трест . .	3.570.888	832.145	2.530.041	208.702	3.570.888	—
Камвольний Трест . . .	2.248.005	16.387	651.554	446.598	1.114.539	1.133.466
Моссуко.	1.863.878	46.094	590.691	70.583	707.368	6.156.510
Льно-правління.	1.299.518	673.048	141.915	237.395	1.052.358	247.160
Київшвей.	855.518	514.496	3.664	44.411	562.571	292.947
Технотканина	835.313	536.749	147.830	339.538	724.117	111.196
Дунсуко.	588.556	75.249	175.437	320.349	57.035	17.521
Червоний Схід	265.650	48	152.309	90.206	242.563	23.085
Шовкоправління	216.527	—	10.994	25.515	36.509	180.018
Разом	29.426.510	4.516.848	15.240.511	4.655.515	24.412.874	5.013.637

тал — 15,7⁰/₀, 2-й квартал — 16,8⁰/₀, 3-й квартал — 13,8⁰/₀, 4-й квартал — 15,6⁰/₀. Питомою вагою мануфактура значно поступалася бакалійно-харчовій групі, що її оборот становив близько 70 міл. карб., себ-то перевищував торгівлю текстилю більш як удвоє. Значно поступається мануфактура й шкуряному кравові. Обороти державних текстильних організацій по місяцях можна ілюструвати отакими даними:

¹⁾ Сюди зараховано обороти і „Ларька“ та Полісторгу.

I-й квартал		II-й квартал	
Жовтень	2.360 тис. карб.	Січень	2.314 тис. карб.
Листопад	2.224 „ „	Лютий	1.869 „ „
Грудень	2.581 „ „	Березень	3.612 „ „
Всього за		Всього за	
I квартал	7.165 „ „	II квартал	7.795 „ „
III-й квартал		IV-й квартал	
Квітень	2.438 тис. карб.	Липень	2.443 тис. карб.
Травень	2.520 „ „	Серпень	3.086 „ „
Червень	1.902 „ „	Вересень	4.253 „ „
Всього за		Всього за	
III квартал	6.860 „ „	IV квартал	9.782 „ „

У числах відносних по кварталах розвиток оборотів такий: I-й квартал — 100, II-й квартал — 108,7, III-й квартал — 95,7, IV-й квартал — 136,5. Підвищення обороту в другому кварталі, в період зниження попиту, викликано тим, що продаж текстилю збільшивсь у березні місяці, підчас контрактного ярмарку. Розглядаючи динаміку оборотів за місяцями, спостерегаємо гостре зниження в лютому, коли обороти досягають свого мінімуму, підчас контрактів обороти гостро підносяться, а далі зараз-таки падають, досягаючи другого мінімуму в червні. Це, очевидно, викликано переходовим моментом од сезону до сезону. У IV-му кварталі обороти гостро зростають. Обороти за півріччями розподіляються так: 1-ше півріччя — 14,9 міл. і друге — 16,6 міл. карб. Оборот у другому півріччі, річ зрозумілива, був-би значно вищий, коли-б не бракувало товарів. Найбільша організація на київському ринкові, як це видно з таблиць, є філія В.Т.С. Із загального обороту всіх організацій на його пай припадає більше як половина (17,6 міл. карб.). На другому місці стоїть філія Єгорово-Роменського Тресту, що за три квартали зробила оборот у 3,5 міл., далі йде Камвольний Трест — 2,2 міл. карб., Моссукуно — 1,8 міл. карб., Льноправління — 1,2 міл. карб. Згадані організації зосереджують оборот 26,3 міл. карб. Треба відзначити, що в останньому кварталі В.Т.С. набув ще більшого значіння, бо ринок залишив дужий конкурент — філія Єгорово-Роменського Тресту. Отож, у IV кварталі на його пайку припадало 68,9% оборотів, тимчасом як у першому кварталі він становив 50%, у другому — 61,6% і в третьому — 57%. Отже, ми бачимо, що роля синдикату збільшилася. Це й виявлялося в тому, що постачання В.Т.С. у через трести раз-у-раз збільшувалося. Остаточо це було завершено злиттям усіх філій Трестів у Синдикаті протягом останнього півріччя.

Ярмаркове пожвавлення особливо відбилося на оборотах В. Т. С., що піднеслися з 3,2 міл. карб. у першому кварталі до 4,5 міл. карб. у другому; по тому вони знизилися до 3,6 міл. карб. у 3-му кварталі. Обороти всіх інших організацій, навпаки, значно знизилися. Отож у першому кварталі вони дали 3.384,2 тис. карб., а в другому кварталі всього

тільки 2.857,7 тис. карб. гостро знизилися обороти Київшвею з 307 тис. карб. до 121 тис. карб.; це пояснюється тим, що ця організація в-осени значно розвинула свій оборот, даючи широко набір. Оборот Льноправління також значно знизивсь—з 375 тис. карб. до 104 тис. карб. Особливо показне зниження оборотів в Єгорово-Роменського Тресту з 1.270 тис. карб. у першому кварталі до 1.160 карб. у другому, дарма що з нього був постачальник виключно бавовняних тканин, а попит на них ніколи не було задоволено протягом року. Тут відбивсь вплив депресії ринку в січні-лютому. Справді, коли розглянемо щомісячні дані, то побачимо, що при обороті в грудні 608 тис. карб., січень дає 289 тис. карб., а лютий тільки-но 215 тис. карб., у березні оборот гостро підвищується до 654 тис. карб.; найкраще використали кон'юнктуру ярмарку В. Т. С. і Єгорово-Роменський Трест.—Це видно з того, що в обидвох організаціях було мало не виключно зосереджено бавовняні тканини, а вони мали найбільший попит на ярмарку. В третьому кварталі спостерегається звичайна літня тиша. В четвертому кварталі обороти значно збільшуються. В. Т. С. подвоює свій оборот, Льноправління і собі. Надто зросли обороти Камвольного Тресту, з 351 тис. до 954 тис. карб. Єдиний виняток це Київшвей, де оборот знизивсь. Зниження обороту в Шовкотресту викликано тим, що він працював не весь квартал, у серпні його закрито.

Хто-ж був купував мануфактуру в Держторгу? Протягом року контрагентів по купівлях розподілювано так:

	Сума в тис. карб.	У %/о/о
Держоргани	4.513,6	18,7
Кооперація	15.240,5	62,4
Приватні особи	4.655,5	18,9

Головний покупець—кооперація. Роля держорганів і приватних осіб мало не однакова, дещо переважають приватні особи. По кварталах участь у купівлях окремих контрагентів трохи змінюється:

	Кооперація	Держоргани	Приватні особи
	У відсотках		
I-й квартал . . .	71,5	15,1	13,4
II-й „ . . .	64,5	15,9	19,6
III-й „ . . .	54,2	26,0	19,8
IV-й „ . . .	58,8	13,5	22,7

Протягом року питома вага кооперації виявляє тенденцію знижуватися коштом побільшення ролі приватних осіб і держорганів. Пайка в приватних осіб чималою мірою зросла в IV-му кварталі. Порівнюючи з першим кварталом, їхня питома вага зросла мало не вдвоє. Це було зв'язане з значним відпуском приватним особам у липні 1925 р., коли він становив 25,4⁰/₀ всього відпуску, тимчасом у червні він дорівнював 22,5⁰/₀. Дальші місяці він значно знижується, у серпні 20,5⁰/₀ і вересні 12,9⁰/₀ всього відпуску. Пайка держорганів протягом першого півріччя залишалася стала. Підвищилася вона в III кварталі через випадкові оборудки держорганізацій з Єгорово-Роменським Трестом, що з загальної суми продажів держорганам 1.300 тис. крб. продав їм тканини на 664 тис. карб. У IV кварталі роля їхня значно знижується, наближаючись до цифри першого півріччя.

В абсолютних числах купівля окремих контрагентів така:

	I-й квартал	II-й квартал	III-й квартал	IV-й квартал
	У тисячах карбованців			
Кооперація . . .	4.398,2	3.915,9	2.751,8	4.174,6
Держоргани . . .	928,4	958,9	1.314,7	1.315,4
Приватні	821,4	1.204,1	1.013,7	1.616,3

Розвиток купівель стосовно до переднього періоду по окремих контрагентах виглядає так:

	I-й квартал	II-й квартал	III-й квартал	IV-й квартал
Кооперація	100	89,0	73,2	151,7
Держоргани	100	103,4	137,2	123,0
Приватні	100	145,7	84,2	159,5
Загальний оборот по продажу . . .	100	97,2	83,6	139,9

Кон'юнктуру в-осени 25 року найактивніше використали приватні особи, а також кооперація. Треба відзначити, що оборот з приватними особами за останні місяці 24—25 р. як в абсолютних, так і у відносних числах зменшувався, при незмінному зростанні оборотів В. Т. С. Отож, при обороті в червні в 1647 тис. карб., продано приватним особам на 419,2 тис. карб. (25,4⁰/₀), у серпні—при обороті в 1.939,8 тис.—на 398,2 тис. карб. (20,5⁰/₀). У вересні—2.572,6 тис. карб. і 320,9 тис. карб. (12,5⁰/₀).

Переважне становище належало кооперації у В. Т. С., де все-ж-таки протягом року виявлялася тенденція до деякого зниження їхньої питомої ваги. Те самісіньке спостережувано і в Єгорово-Роменському Тресті. Їхня питома вага тут у III-му кварталі зменшилася коштом того, що значно зросло значіння держорганів. Треба мати на увазі, що тільки в обох цих організаціях були бавовняні тканини, отже кооперація найбільше тяжить до тих держорганів, де можна дістати найходовіший крам. Чималу ролю відграє кооперація в Моссукні, а також у Камвольному Тресті, де більше ніж половина обороту проходять коштом кооперативних закупівель.—Та треба мати на увазі, що стосовно до своїх розмірів купівлі в цієї організації невеликі; отож у Моссукні кооперація купила на 59,6 тис. карб., у Камвольному Тресті на 651,5 тис. карб., що дає, стосовно до всенької купівлі кооперації 8⁰/₀. Тимчасом на купівлі у В. Т. С. і Єгорово-Роменському Тресті припадає 71⁰/₀ і 16,6⁰/₀. В усіх інших організаціях роля кооперації і в відносних, і в абсолютних числах невелика. Тут на кін виступають держоргани, що їм належить переважне місце в Технотканині, Київшвею, Льноправлінні. Що держоргани чимало важать для Київшвею, це пояснюється тим, що він кредитував службовців та робітників. Роля приватних осіб в усіх організаціях взагалі невелика. Виключне становище належало приватним особам у Дунсукні; це викликалося специфічними якостями продукції, що її важко реалізувати. У Камвольному тресті чимала пайка оборотів припадає на приватну торгівлю. Цікаво відзначити, що вона дуже зростає в IV кварталі. При тому в абсолютних цифрах продажі приватним особам збільшилися, порівнюючи з третім кварталом, мало не на 500⁰/₀, отож, замість 52,8 тис. карб. ми маємо 249,2 тис. карб. Незначна роля приватного торговця в Моссукні через умови розрахунку мало не виключно за готівку. Обороти Льноправління з приватними особами в IV кварталі значно знизилися, хоч в абсолютних розмірах спостерегаємо зростання. Оборот приватної торгівлі з В. Т. С-ом вельми значний, у першому кварталі пайка приватної торгівлі становила 14,8⁰/₀, у другому кварталі 20,4⁰/₀ стосовно до гуртового обороту; цікаво зазначити розвиток оборотів з приватними особами коштом кооперації, що її пайка знизилася з 76,7⁰/₀ до 65⁰/₀, хоч в абсолютних цифрах обороти було стабілізовано. Філія була за головного постачальника краму для приватної торгівлі, і приватні особи придбали в неї 68⁰/₀ усенької своєї закупівлі. Велику ролю в постачанні приватній торгівлі відгравав Камвольний Трест. Він відпустив їй на 446,5 тис. карб. Далі Льноправління—237,3 тис. карб. Що-до роздрібною торгівлі, то абсолютними розмірами на першому місці був В. Т. С., 1,8 міл. карб., 37⁰/₀ усенького роздрібного обороту держорганів, на другому місці йшли Моссукно й Камвольний Трест, що відпустили на роздріб більш, ніж 1,1 міл. карб. Питома вага роздрібною торгівлі найбільша в трестах, що працювали з важкими тканинами і, зважаючи на слабкість кооперативної сітки, сами заходилися спродувати свої вироби. Розвиток роздрібного обо-

роту йде трохи своєрідно, порівнюючи з гуртовим (у % до попереднього кварталу).

	Гуртовий оборот	Роздрібний оборот
I квартал	100	100
II „	98,9	212,3
III „	82,6	204,9
IV „	115,6	262,8

Роздрібні обороти у другому кварталі зростали в зв'язку з тим, що Філія В. Т. С. відкрила роздрібні крамниці. Це одразу відбилося на роздрібній торгівлі держорганів. В III-му кварталі оборот трохи знизивсь, зате в IV кварталі він чималою мірою збільшився. А втім, взагалі студіюючи обороти, треба мати на увазі, що, за сучасних умов, вони не досить виявляють становище ринку, бо самий їхній розвиток залежить од надвишки краму. Через те може трапитися таке, що кон'юнктура підвищиться, а оборот зменшиться.

Зміна питомої ваги окремих тканин що-до продажу виглядає так:

Назва тканини	I-й квартал	II-й квартал	III-й квартал	IV-й квартал	Разом
Бавовняні . .	44,1	49,0	47,0	36,8	54,8
Вовняні . . .	32,1	29,1	24,6	36,7	30,4
Інші	23,8	21,9	28,4	26,5	24,8

Протягом перших трьох кварталів роля бавовняних тканин і далі зростала коштом деякого ослаблення вовняної групи, що було зв'язане з сезоном. У IV кварталі гостро зростає вовняна група, що зрівнялася з бавовняною. Крім сезонних умов, тут має вагу й те, що підвищилася купівельна здібність у людности. Бавовняний крам постачали три організації: Філія ВТС-у, Єгорово-Роменський Трест, а також представництво фабрики „Червоний Схід“. Через ліквідацію Червоного Сходу в лютому й Філії Єгорово-Роменського Тресту в червні, на кінець року Філія ВТС-у стала монополістом що-до продажу бавовняних тканин. Із загальної вартості їх 14.166 тис. крб. на його пайку припадало 10.328 тис. крб., або 72,9%. Єгорово-Роменський Трест продав бавовняних тканин на 3½ міль. крб. і Червоний Схід на 215 тис. крб. У зв'язку з цим збільшилася пайка бавовняних тканин у загальному обороті ВТС-у. Отже в I-му кварталі вони становили 49,1%, у II-му кварталі — 65,7%, в III-му кварталі — 57,6%, в IV кварталі — 53,6%. Роля бавовняного краму в II-му кварталі надто збільшилася через те, що на контрактний ярма-

ОБОРОТ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ПО ПРОДАЖУ ТЕКСТИЛЮ
В ПЕРШОМУ КВАРТАЛІ 25—26 Р.
(по продажних цінах).

Н А З В А	Загальний оборот	В тому гуртовий			Всенький гуртовий оборот	Роздріб
		З держ-органами	З кооперацією	З приватними особами		
ВТС	7.129.121	670.231	5.028.048	1.070.915	6.770.208	359.013
Камвользбут	1.220.081	173.026	424.551	258.479	856.056	36 .025
Укртекстильтрест	194.817	42.089	139.521	13.207	194.817	—
Дунсукно	192.459	14.714	121.143	45.257	178.114	14.345
Текстшвейпром	229.553	38.313	37.178	7.648	83.139	146.414
Льноправління	321.426	232.878	57.294	31.254	321.426	—
Моссукно	529.388	21.143	206.890	—	228.033	301.355
Технотканина	438.046	232.858	127.968	31.635	392.461	45.585
Тамбовський Трест	616.359	112.666	356.366	25.205	494.237	122.122
Москвошвей	473.258	150.172	38.991	—	189.163	284.095
Ростовар	451.780	41.571	135.991	52.817	229.779	222.001
Київшвей	161.675	109.729	4.073	—	113.802	47.873
Разом	11.957.963	1.839.390	6.678.348	1.533.417	10.051.135	1.906.828

ОБОРОТ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ПО ПРОДАЖУ ТЕКСТИЛЯ
В ДРУГОМУ КВАРТАЛІ 25—26 РОКУ
(по цінах продажних).

Н А З В А	Загальний оборот	В тому гуртовий			Всенький гуртовий оборот	Роздріб
		З держ-органами	З кооперацією	З приватними особами		
ВТС ¹⁾	5.926.134	725.632	4.232.540	626.026	5.584.198	341.936
Камвользбут	688.370	—	168.318	32.712	201.030	487.340
Дунсукно	237.295	18.287	161.209	48.813	228.309	8.986
Текстшвейпром	79.514	12.080	14.076	344	26.500	53.014
Льнофілія	717.200	250.900	360.700	105.600	717.200	—
Моссукно	576.674	25.397	202.902	—	228.299	348.375
Технотканина	431.166	314.295	65.044	9.148	388.487	42.679
Тамбовтрест	139.114	—	—	—	—	—
Москвошвей	136.266	2.057	7.849	32.957	42.863	93.392
Ростовар	2.066.403	135.107	1.546.445	71.478	1.783.030	283.373
Київшвей	211.834	69.065	1.602	35.774	106.441	105.393
Разом	11.070.845	1.552.820	6.790.685	962.852	9.306.357	1.764.488

¹⁾ Додаючи шерстяний відділ.

рок було привезено чимало бавовняного краму для забезпечення їм кооперації. Полісторг торгував виключно вовняним, „Ларьок“ иншим крамом.

Спільний оборот організацій, котрі торгують текстилем, за перше півріччя 25—26 року становить 23 міл., з них на гуртовий оборот припадає 19,3 міл. карб. Коли порівняти з першим півріччям попереднього року, оборот зріс у півтора раза (15,2 міл. карб.). Оборот по текстилю, що його обчислила біржа, за той самий період становить 22,8 міл. карб., тоб-то трохи вище за цифру гуртового обороту в держорганізації. Це пояснюється тим, що зазначеним оборотом не охоплено кооперативних організацій і низку торгів (Полісторг, Вакоп), котрі торгували мануфактурою. По місяцях оборот розподілено так:

Жовтень	4.760,4	тис. карб.
Листопад	3.824,0	„ „
Грудень	3.374,6	„ „
Січень	2.916,9	„ „
Лютий	3.410,6	„ „
Березень	4.882,6	„ „
Разом за рік	23.028,8	„ „

У другому кварталі оборот трохи знизивсь на 8,4⁰/₀, порівнюючи до першого кварталу. Зниження одбулося коштом приватних осіб, що їхня пайка з 15,3⁰/₀ гуртового обороту в I-му кварталі впала аж до 10,4⁰/₀, а також держорганізацій, що їх купівлі знизилися з 18,3⁰/₀ до 16,6⁰/₀. Тимчасом як купівлі кооперації дали деяке зростання з 6,6 міл. карб. до 6,7 міл. карб., у відносних числах збільшення буде значніше з 66,4 до 73⁰/₀. Знизилася також роздрібна торгівля, з 16 на 15⁰/₀.

Обороти всіх, що торгують, організацій, як порівняти з 24—25 р., чимало зросли, отже по ВТС оборот збільшивсь на 65,1⁰/₀, причому оборот за півріччя трохи нижчий за оборот всього минулого року (13 міл. карб. і 17,6 міл. карб.).

У Льноправлінні оборот підвищивсь на 52,9⁰/₀, в Моссуцко на 34⁰/₀, в Технотканині на 60⁰/₀, в Дунсуцкі на всі 100⁰/₀. Тільки в Київ-швею оборот чимало знизивсь, з 428,9 тис. карб. до 321,5 тис. карб. Досліджуючи обороти окремих організацій, не спостерегаємо будь-якої загальної тенденції. Тимчасом як, наприклад, у ВТС в другому кварталі оборот скорочується на 17,1⁰/₀, у Ростоварі він збільшується мало не вчетверо. Це доволі ясно вказує на те, що оборот того чи иншого підприємства залежав од наявности краму на його складах, а не від впливу кон'юнктури, що повинна була-б більше-менше однаково відбитися на всіх організаціях.

Основна організація це філія ВТС, що її пайка в першому кварталі доходила до 60⁰/₀, а у другому трохи знизилася до 53,5⁰/₀¹⁾. З инших організацій у другому кварталі набуває великої ваги Ростовар — (18,6⁰/₀), що відігравав в першому кварталі незначну роль (3,9⁰/₀).

¹⁾ Якщо додати сюди обороти Льнофілії, цей відсоток підвищується до 67⁰/₀.

В гуртовому обороті в II-му кварталі ВТС'у належало 60⁰/₀, пере-
сiчно за пiврiччя це дає 63,7⁰/₀ всього гуртового обороту (12,3 мiл. карб.
з 19,3 мiл. карб.). В роздрiбному оборотi значiння ВТС'у значно менше,
тут на його пайку припадає тiльки 19⁰/₀ проти 38⁰/₀ 24—25 р. Дослi-
джуючи обороти по окремих органiзацiях, ми маємо чимале збiльшення
їх у другому кварталi, по Дунсукну, Льноправлiнню, Моссукну. Гостре
зниження обороту дають Камвользбут, Текстшвейпром i Москвошвей,
що почасти залежало вiд сезонних причин. Оборот по Технотканинi
залишивсь на попередньому рiвнi. Участь окремих контрагентiв у купiв-
лях має такий вигляд (у ⁰/₀/₀):

Н А З В А	I-й квартал			II-й квартал		
	Державн.	Коопер.	Приватн.	Державн.	Коопер.	Приватн.
ВТС	9,9	74,2	15,9	13,0	75,8	11,2
Київшвей.	96,4	3,6	—	65,1	1,9	33,0
Укртекстильтрест	21,6	71,1	67,3	—	—	—
Дунсукно.	21,3	65,2	23,5	7,6	70,9	21,5
Текстшвейпром	45,8	44,6	9,6	44,5	59,0	1,5
Льноправлiння	72,4	17,8	9,8	34,6	50,2	16,2
Моссукно.	9,7	90,3	—	11,4	88,6	—
Камвользбут	20,2	49,6	30,2	—	84,5	15,5
Технотканина.	59,3	22,8	7,9	83,5	14,5	2,0
Тамбовський Трест	22,7	72,2	5,1	—	—	—
Москвошвей	79,0	21,0	—	7,1	16,7	76,2
Ростовар	18,4	58,9	22,7	7,5	88,5	4,0

Роля кооперацiї, що з неї, як i ранiш, є основний покупець, по
окремих органiзацiях зазнає чималих хитаннiв, найзначнiша участь ко-
операцiї у ВТС'овi, Укртекстильтрестi, Моссукнi, Тамбовському Трестi.

В II-му кварталi вона купує в Ростоваровi, Донсукнi, Текстшвейпромi,
Льноправлiннi. Надто чималий вплив кооперацiї у ВТС'i й Ростоваровi,
найбiльших органiзацiях, що на них припадає 7,3 мiл. карб. обороту, iз
загального обороту 9,3 мiл. карб. в II-му кварталi. В I-му кварталi до-
мiнiтантне становище держоргани мали тiльки в Технотканинi й Льно-
правлiннi, а також Київшвею. В II-му кварталi за ними залишається
перше мiсце тiльки в Київшвею й Технотканинi.

Кооперацiя помiтно змiцнює свої позицiї в порiвняннi з 24—25 р., на-
приклад, ВТС замисть 68,4⁰/₀ по купiвлi до 74,2 в першому кварталi, i 75,8⁰/₀
в другому кварталi. В Моссукнi з 83,4⁰/₀ до 90,3⁰/₀ в першому кварталi
i 88,6⁰/₀ в другому кварталi. Поряд з цим ми спостерегаємо, що закупи
приватних осiб падають. Отож у фiлiї ВТС'у пайка приватних осiб

з 20% — 24—25 року знизилась до 15,9% в першому кварталі й 11,2% в другому кварталі. У Льноправлінні з 22,5% до 17,8% і 16,2%. Загальна сума купівель приватних осіб в держустановах замість 18,9% в 24—25 р. становила в першому кварталі 15,3%, а в другому 10,4%. А втім, треба зазначити, що в абсолютних цифрах закупи приватних осіб не дають такого чималого зниження, як це видно з таких ось даних: купили приватні особи в I-му півріччі 24—25 р. на 2.025,5 т. карб., в II-му півріччі на 2.629,9 тис. карб. В I-му півріччі 25—26 р. на 2.496,2 тис. карб. Отже, в першому півріччі біжучого року приватна торгівля дістала на 25% більше, ніж у відповідному півріччі 24—25 р. Порівнюючи до другого півріччя, ми маємо невелике порівнюючи зниження. Всі організації, за винятком самого тільки Моссукна, мають торговельні зв'язки більші або менші з приватними особами. В окремих випадках на них припадає чимала пайка оборотів, наприклад в другому кварталі продаж Москвошвея приватним особам становив 76,2%, що пояснюється випадковими об'єктами, через незначність гуртового обороту цієї організації.

Роздрібний продаж проти гуртового становив в першому кварталі 16%, а в другому 15%, тимчасом як в 24—25 р. він дорівнював 17,4%.

Питому вагу роздрібною торгівлі по окремих організаціях ілюструвати можна ось якими даними (у %/0/0):

Н А З В А	I-й квартал	II-й квартал
ВТС	5	5,7
Дунсукно	7,2	3
Ростовар	14,3	13,7
Технотканина	10,3	9,7
Моссукно	29,5	60,4
Камвользбут	54	70,8
Москвошвей	60	68,4
Текстшвейпром	64	70,7
Київшвей	29,4	49,6

Текстшвейпром, Москвошвей, Моссукно, Камвользбут, а також Київшвей — це переважно роздрібні організації. Як розглядати обороти Камвользбута по місяцях, то „гурт“ дає невідхильне скорочення та й у березні припиняється зовсім. Роздрібний оборот ВТС і абсолютно і відносно скоротивсь у зв'язку з тим, що роздрібні крамниці передано до Сорабкопу. Та все-таки він залишається на першому місці, конкуруючи з Камвользбутом. Поміж організаціями, котрі роздрібною торгівлі не провадять, можна згадати за Льноправління, Укртекстильтрест.

Окрім державних організацій, гуртову торгівлю мануфактурою провадили Вукоспілка та Київський Райсоюз. Розглядаючи їхні обороти, треба мати на оці, що крам свій вони чималою мірою набувають од

місцевих торговельних організацій. Оборот контори Вукоспілки з 10 лютого 1925 року (коли розпочато її діяльність) становив 1.409.348 крб. 31 коп., себ-то близько 20% загального її обороту. З початку 1925—26 господ. року оборот її з мануфактурою став дуже розвиватися, склавши за I кв. 2.982,6 т. крб. вкупі з імпортними товарами.

Головні покупці були райсоюзи. 24—25 року на них припадало 51,3% всього відпуску, а в першому кварталі минулого року в жовтні 74%, в листопаді 65% та грудні 80%, велике місце належало також робкопам в 24—25 р. 36% і в I кв. воно коливалося від 18,3 (в жовтні) до 32% (в листопаді). Імпортні товари відпускали виключно райсоюзам.

Оборот Київського Райсоюзу можна ілюструвати ось такими даними:

З 1/III до 1/X 25 р.	З 1/X 25 р. до 1/IV 26 р.
527,2 т. крб.	1.287,9 т. крб.
Разом 1.815,2 т. крб.	

Товар одпускали виключно по лінії кооперативній. Сільські товариства Райсоюз обслуговував цілком задовольаюче. Отож, питома вага закупівлі мануфактури в Райсоюзі, відносно до всієї купівлі її сільських товариств, така:

Жовтень . . . 91,4	Січень . . . 89,1
Листопад . . . 73,2	Лютий . . . 76,0
Грудень . . . 84,1	

Частка закупівель у своїйому центрові виявляє падання, що було наслідком недостачі товару.

Перше місце, що-до роздрібного продажу, поміж кооперативними організаціями належить Сорабкопові, що має низку мануфактурних відділів при універсальних своїх крамницях. Оборот Сорабкопу за 24—25 р. що-до продажу мануфактури склав близько 4.070,1 т. крб. (20% відносно загального обороту). В першому півріччю 25—26 року оборот по продажних цінах такий:

Жовтень . . . 831,4	Січень . . . 660,1
Листопад . . . 745,8	Лютий . . . 725,6
Грудень . . . 891,1	Березень . . . 785,9
Разом за півріччя . 4.639,9	

Максимум оборотів припадає на грудень, що було звязане з святами. Протягом усього півріччя попит на товари не було задовольовано. Черги були звичайним явищем. Вживано низки обмеженнів що-до відпуску товарів (зазначка в книжках, то-що). В асортименті переважали бавовняні тканини. По місяцях асортимент був такий (в %/о/о):

	Жовтень	Листопад	Грудень	Січень	Лютий
Бавовняні .	61,5	65,5	71,1	70,6	71,9
Інші . . .	38,5	34,5	28,9	29,4	28,1

По-весні помітно збільшилася роля бавовняної тканини, що перебуває в зв'язку з сезоном. З бавовняних товарів домінантне становище посідала група на одягу; на неї припадала половина всієї кількості бавовняних тканин. З загального обороту мануфактури на одяжні товари припадало близько $\frac{1}{3}$. Її становище ввесь час лишалося цілком непохитне. Значно підвищилася питома вага цієї групи в грудні, коли на ню припадало $\frac{2}{3}$ продажу всеньких бавовняних тканин, та 40% всієї мануфактури. В абсолютних цифрах продаж збільшивсь з 260 т. крб. в листопаді, до 365 т. крб. в грудні. В грудні збільшилася також роля ситцевої групи — $12,3\%$ всього обороту проти $7,4\%$ в листопаді. В абсолютних цифрах, порівнюючи з листопадом, продаж збільшивсь удвоє (112 т. крб. проти 75 т. крб.). Після цього роля ситцю знизилася до $5,7\%$. Група білизни теж чимало зросла в 2-му кварталі $13,2\%$ проти $5,8\%$ в першому. Поміж іншими товарами переважне значіння належить суконній групі, її роля була особливо велика в листопаді— 15% щодо всього обороту, та опісля, ступенево знижуючися, доходить до 12% . Далі йде вовняна група $6-9\%$. Осінніми місяцями показне місце належало ковдрам, в листопаді — 5% , в грудні — $4,8\%$ і в січні — $3,1\%$. В лютому їхня питома вага спадає до $1,4\%$ і в березні до $1,5\%$. Роля шовкової групи, що в першому кварталі її вимірювали декількома десятими частками відсотку, в березні доходить аж до $1,5\%$. Збільшується також вага лляних товарів од 1 — $1,7\%$, в першому кварталі, до 5% в другому кварталі. Асортимент Сорабкопу більше-менше відповідає споживанню широких міських верстов, отож, за даними бюджетових обслідувань, що стосуються до 23 року (Харків), $77,2\%$ споживання робітників припадало на бавовняні тканини. Беручи на увагу зростання купувальної спроможности, можна сказати, що тепер роля бавовняних тканин значно нижча. Постачали товару не досить. Мануфактуру закупляли через Московський Відділ, а також Уцербкоп, Центросоюз та Київський Відділ ВТС'у.

Приватна торгівля.

Приватна торгівля мануфактурою відіграє в Києві дуже велику ролю. Тут зосереджені гуртові підприємства, що постачають текстиль на весь прилеглий до Києва район. Розмір приватної мануфактурної торгівлі, за даними Фінвідділу такий:

Розряд	1-ше півріччя 24—25 р.		2-ге півріччя 24—25 р.	
	Кількість підприємств	Оборот у тис. крб.	Кількість підприємств	Оборот у тис. крб.
2-ий	—	—	5	43,0
3-ий	89	1.661,0	109	2.401,5
4-ий	21	4.489,5	18	4.050,0
5-ий	—	—	9	4.274,0
Разом .	110	6.150,6	141	10.778,0

Загальний оборот за 24—25 р. дав 16.928,6 тис. крб. Яка-ж питома вага приватної торгівлі в загальному мануфактурному обороті? Роздрібний оборот по продажу мануфактури за 24—25 рік виглядає так:

Сорабокп	4.070,8	тис. крб.
Петрів. Рокк.	1.917,7	„ „
Ларьок	654,6	„ „
ТПОЮЗ	443,5	„ „

В сь о г о . 7.086,6 тис. крб.

Оборот трестівського роздробу становив 5.013,6 тис. крб. В загальному підсумкові державні та кооперативні організації продали мануфактури на 12 мільйонів 100,2 тис. крб. Коли віднесемо обороти 5-го розряду та половину оборотів підприємств 4 р. приватної мануфактурної торгівлі до гурту, то матимемо роздрібний оборот приватної торгівлі близько 8,4 міл. крб. Отже, близько 41% усього обороту по мануфактурі, що-до вартости її, припадає на приватну торгівлю, що-ж до кількості її, то питому вагу треба буде трохи знизити, оскільки ціни тут вищі, ніж кооперативні на 15%, для держорганів накидка буде ще значніша (ця накидка стосується до середини 24—25 господарчого року й узята згідно з відомостями К. Т. Б.). Беручи накидку на ціни пересічно на 20% більшу, ніж у кооперації, яка, мабуть, є максимальна, ми побачимо, що мало не третина всієї кількості мануфактури проходить через приватну торгівлю ¹⁾. Цифра, що ми її здобули, це мінімум, оскільки, по-перше, ми взяли великий відсоток гуртового обороту для приватної торгівлі, а він (відсоток), мабуть, помилковий у розумінні перебільшення, знов-же, треба взяти на увагу, що значна частина роздрібною обороту держторгівлі та кооперації потрапляє до приватного торговця й перекупника. Певне, можуть викликати сумнів обороти, що їх установив Фінвідділ, і, як кажуть приватні торговці, значно їх перебільшив (правда, є й протилежні вказівки). Як показують дані, що ми їх вище зазначили, обороти приватної торгівлі значно зростають у другому півріччі 24—25 р. Це, з одного боку, викликано було деяким зростанням підприємств, а з другого боку зростанням цін особливо останніми місяцями року. Беручи на увагу кон'юнктуру, приватний торговельний капітал почав надто розвивати свої обороти. З'являються нові підприємства. Відроджуються давно закриті фірми („Окладчик“). Одкривалися підприємства переважно 3-го розряду, а також почасти й 4-го. Нові підприємства у 5-му розрядові з'явилися через те, що низку підприємств з 4-го розряду переведено до розряду вищого. В-осени 25 року, як свідчить Макаров ²⁾, приватний капітал розвинув шалену енергію, поста-

¹⁾ У багатьох випадках приватні особи продавали неходові товари, що вони їх здобували в досить значній кількості з знижками 10% та й по-над те.

²⁾ Частный капитал в мануфактурной торговле. „Вестник промышленности и торговли“ 1925 г., № 12.

чаючи своєму апаратові мануфактуру. Великий осінній попит села та брак мануфактури на ринку в серпні місяці, через відпустки влітку, він на увагу взяв рано й почав запасатися мануфактурою на пожиток. У липні він уже втримувався від великого продажу. Тимчасом як держоргани й кооперація не затримували товарів у себе, а перепродували їх великим гуртом приватникам, навантажуючи до 100% важких тканин, вони звільнялися від неходових і малоліквідних товарів. Назбирання запасів до осіннього сезону в приватних крамницях, як свідчать тямущі люди, набувало дуже великих розмірів: отож, приміром, роздрібне підприємство мало запасу краму до 60.000 крб. Максимум обороту в приватній торгівлі припадає на перше півріччя 23—24 р., коли він становив близько 18,5 міл. крб. Того самого періоду питома вага приватного торговця в оборотах Треста та ВТС'у досягла максимуму. В другому півріччі того-таки року, коли переведено було грошову реформу та зв'язані з нею заходи, щоб усунути приватного торговця, оборот мануфактурної торгівлі впав до 7,3 міл. крб., зменшилася також кількість підприємств. До того-ж скорочення приватної торгівлі мануфактурою відбувалося дужче, інтенсивніше, ніж зменшення оборотів усієї приватної торгової сітки; отож, питома вага мануфактури становила в першому півріччі 24—25 р. 28,4, в другому півріччі 22,9%. Це цілком зрозуміло, оскільки значна частина мануфактурного обороту припадала на гуртові підприємства, проти яких переважно й були скеровані всі удари. Питома вага мануфактурної торгівлі найзначніша в 4-му й 5-му розряді; так, коли в другому півріччі 24—25 р. питома її вага поміж іншими видами приватної торгівлі становила 20,4%, то в 4-му й 5-му розрядові роля її підіймалася до $\frac{1}{3}$. Близько $\frac{3}{4}$ обороту приватної торгівлі мануфактурою припадає на 4 та 5 розряди, тимчасом як для всенької приватної торгівлі питома вага їх ледві досягає 50%. Постачання приватної торгівлі йшло двома основними каналами. З одного боку, через держторговлю, з другого боку через перекупників, що їх роля особливо набула сили в 25—26 році, відколи видано наказу тов. Держинського. В 24—25 році приватним особам київські держоргани продали мануфактури на 4,6 міл. крб. Сюди ввійдуть окрім закупівель місцевої торгівлі також закупи приватних фірм з інших міст. Окрім того, треба мати на увазі, що значна частина відпуску приватним особам реєструється, як роздрібний продаж. Великі гуртові фірми закуповують товари переважно в Москві в держорганізаціях, причому значною мірою користуються послугами факторів. Маючи на увазі, що оборот приватних торговців текстилем становив 16,9 міл. крб., коли купували на місці на 4,6 міл., накидка в приватній торгівлі в минулому господ. році становила 30—40%, беручи на облік, з одного боку, значну питому вагу гурту, а також те, що значною мірою приватна торгівля одержувала малоходові сорти товарів. Отже, по продажних цінах закуп у київських держорганах становитиме 6,1 міл. крб. Беручи на увагу, що товар проходить по кільцях приватної торгівлі, хоч здебільшого закуповували у держорганів безпосередньо роздрібні крамниці,

оскільки відпуск гуртовикам був стиснутий, можна вважати, що не більш як 50% усього краму — мануфактурна торгівля закуповувала на місці.

За даними ВТС'у в 24—25 р. питома вага контрагентів що-до постачання приватній торгівлі виглядає так:

Держпромисловість	20—25%
Держторговля	40—45%
Кооперація	15—20%
Приватні особи	25—30%

У першому-ж півріччі 25—26 р. на пайку приватної торгівлі та перекупців припадає до 40—60%, частка держторговлі зменшилася до 20—25%. За територіальною ознакою в постачанні беруть участь усі райони Союзу. Приватні підприємства одержують мануфактуру не тільки з Москви й інших місць виробництва, але також з інших пунктів Союзу, що з них виключно споживачі мануфактури. Відносне перенасичення окремих районів на шкоду іншим викликає, видимо, стихійний перерозподіл завезеної мануфактури (див. „Торгово-Промышл. Бюллетень“ з 12-го лютого 1926 р.). Мануфактура йшла переважно з Поволжя та Уралу. Річ зрозумілива, що така кругла дорога, якою товар проходить через багато кілець, не може не відбиватися на цінах приватної торгівлі. Одержання вантажів переводиться виключно як багаж. При цьому значно виграють у швидкості, отож, наприклад, за даними ВТС'у приставка вантажів малою швидкістю до Києва становить 10 день, тимчасом як пакунками вона потрібує 2 дні. Протягом останнього півріччя стала поширюватися також приставка мануфактури посылками. Роля одих способів одержувати дуже велика ¹⁾. В дуже скрутному становищі перебуває гурт. Низка великих підприємств зникає з ринку, інші переходять до роздрібної торгівлі. Значною мірою торговельний капітал обертається в текстильну промисловість. Про всякий випадок зберігаючи свої торговельні заклади, гуртовики переносять свої капітали до Москви, орендуючи текстильні заклади. Відсутність планового постачання ставить також і роздрібну торгівлю в досить скрутне становище. Спроба використовувати приватного торговця підчас планового постачання в Москві та інш. районах дала позитивні наслідки. Можна гадати, що як буде організовано планове постачання, то становище покращає. Треба зазначити, що проекта відділу ВТС'у про постачання приватній торгівлі заперечували кооперативні організації.

Загальна сума купівлі текстилю на біржі приватними особами в першому півріччі 25—26 року залишилася на рівні 24—25 року (242 міл. крб.). Частка ВТС'у, постачаючи приватній торгівлі, що в 24—25 році складала $\frac{3}{4}$, значно впала — до 44%. Пересічний термін кредиту по ВТС'у становить 56 день при загальній сумі кредитів у півріччя 30 тис. крб. Пересічна заборгованість дорівнює 90.000 крб.

¹⁾ У В'ятці, наприклад, за даними біржі, половина постачання приватній торгівлі припадає на пакунки.

Навіть, беручи на увагу те, що низка організацій, як от Моссукуно, продавали приватним особам за готівку, все-ж можна припускати, що товарний кредит залишивсь більше-менше на рівні минулого року. Розглядаючи кредитування по кварталах, ми, проте, помітимо скорочення. Отож у 1-му кварталі пересічна заборгованість становила близько 130 т. крб., а в 2-му кварталі близько 48 тис. крб. по Відділу ВТС'у. Середній строк кредиту скоротивсь з 55 днів до 42 день.

На біржі купівля приватних осіб виявляє нахил до падання, хоча питома її вага залишалася на тому-ж самому рівні. Порівнюючи з 24—25 р., коли частка приватної торгівлі що-до купівель мануфактури становила 20% по-за біржею, роля приватного в цій галузі капіталу дала в першому півріччі зниження до 12%.

Торговельна сітка.

Вивчення торговельної сітки провінції має великий інтерес. На жаль, у звязку з розформуванням губернь одержувати матеріали з округ дуже важко. Єдине джерело що-до цього К. Т. Б., що почала тепер вивчати торговельну сітку. Але використовувати одержаний матеріал дуже важко. По-перше, кооперативні крамниці здебільшого універсальні, і через це взяти на облік роботу їх з мануфактурою сливе не можна, з другого боку, облік усіх кооперативних закладів також не є в достатній мірі повний, оскільки значна частина кооперації користується різними пільгами що-до оподаткування, і через те реєстрація їх дуже неповна. Дані кооперативних центрів також навряд чи можна визнати за досить точні. Тільки що-до приватної торгівлі ми маємо більше-менше задоволящі матеріали, коли тільки, звичайно, оборот, що його встановили органи фіску, визнавати за відповідний дійсності. Ми розглянемо торговельну сітку по окрузі Київській, Білоцерківській, Гуманській, Бардичівській та Черкаській, себ-то приблизно в межах кол. Київської губернії. За даними оподаткування приватна торгівля мануфактурою має такий вигляд (див. табл. на стор. 37).

Розглядаючи рух оборотів, ми бачимо, що в першому півріччі 24—25 року вони значно зменшуються, а кількість підприємств одночасно збільшується. Через це пересічний оборот упав на одно підприємство замість 11,8 тисяч карбованців у другому півріччі 23—24 року до 8,6 тис. карб. у першому півріччі 24—25 року. Обороти зменшувалися однаковим темпом і в місті, і в селі; по чотирьох округах у містах оборот знизивсь на 19,7 відсотка, а по селах на 22,8 відсотка. По окремих округах картина трохи міняється. Отож, у Київській окрузі, хоч число підприємств трохи збільшується, оборот зостається на тому самому рівні. В Білоцерківській окрузі кількість установ зросла на 67%, а оборот збільшивсь на 4,9%, причому в місті він знизивсь, дарма що число підприємств збільшилося. Найдуже зменшилися обороти в Черкаській, Бардичівській та Гуманській округах. Отже, будь-якої загальної тенден-

ОБОРОТИ ПРИВАТНИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ПО МАНУФАКТУРІ
1924—1925 р.

Округи	Перше півріччя						Друге півріччя					
	Міські		Сільські		Разом		Міські		Сільські		Разом	
	Число підприєм.	Оборот у т. крб.	Число підприєм.	Оборот у т. крб.	Число підприєм.	Оборот у т. крб.	Число підприєм.	Оборот у т. крб.	Число підприєм.	Оборот у т. крб.	Число підприєм.	Оборот у т. крб.
Київська ¹⁾ . .	36	300	40	258	76	558	53	468,9	41	312,1	94	781
Білоцерківська	126	918,9	23	63,7	149	982,6	106	899,9	66	360,1	172	1260
Гуманська . .	— ²⁾	1171,9	—	285	— ²⁾	1456,9	— ²⁾	1907,8	— ²⁾	477,4	— ²⁾	2384,2
Бардичівська .	42	335	72	371,3	114	750,3	43	461,6	127	569,7	170	1031,3
Черкаська . .	88	873,3	3	9,4	91	882,7	— ²⁾	21	— ²⁾	—	— ²⁾	—
Разом . . .	292	3599,1	138	987,4	430	4586,5	202	3738,2	134	1719,3	436	5457,5

ції в розвиткові приватної торгівлі ніби-то не постерегається. Проте, тут треба мати на оці районування, що в цьому періоді одбувалося. Воно посутньо змінювало межі округ, що не могло не відбитися на числі підприємств та їхніх оборотах. Коли з'єднати райони з значною кількістю підприємств, але менш міцних, проминаючи інші райони, то могла підвищуватися кількість підприємств при одночасовому зниженні оборотів. Будь-що-будь, що знизилася обороти, це явище загальне, і треба мати на увазі осінній сезон, коли, по суті кажучи, оборот повинен значно підвищитися. В цьому випадкові приватна торгівля мануфактурою цілком відбивала загальне становище приватного торгу: отож обороти всієї приватної торгівлі в Білоцерківській окрузі зменшилися з 7,9 мільйонів карбованців до 6,4 мільйонів карбованців, а кількість торговельних одиниць рівночасно збільшилася з 1.145 до 1.271 у Черкасах з 7,5 мільйонів карбованців до 4,8 мільйонів карбованців. У другому півріччі 24—25 р. стається гостра зміна що-до становища приватної торгівлі: число підприємств по всіх округах значно збільшується і обороти зростають — у Київській окрузі вони підвищилися на 40%, у Білоцерківській на 27,3%, у Бардичівській на 37,4%, а в Гуманській навіть на 67%. Пересічно кількість підприємств збільшилася на 28,6%, а оборот на 47%. Сільські та міські підприємства, що торгують мануфактурою, — здебільшого третього розряду, тільки-но як випадок трапляються підприємства 4-го розряду (в першому півріччі 25—26 р. зареєстровано тільки одно підприємство 4-го розряду). Пересічний оборот на одно підприємство можна ілюструвати такими даними:

¹⁾ Без Києва.   ²⁾ Немає даних.

Округи	Перше півріччя 1924—1925 р.		Друге півріччя 1924—1925 р.	
	Місто	Село	Місто	Село
	У тисячах карбованців			
Київська	8,3	6,4	8,8	7,8
Білоцерківська . . .	7,3	2,8	8,5	5,5
Бардичівська	8,2	5,1	10,7	4,5

Підприємства на селі значно слабші, ніж міські підприємства. Пере-сичний оборот у другому півріччі 24—25 р. підвищивсь і в місті, і в селі. Вийняток становить тільки сільська торгівля в Бардичівській окрузі. Питома вага мануфактури в приватній торгівлі на провінції трохи нижча, ніж у Києві. В Білій Церкві на текстиль припадає близько 12% обороту, і в місті, і в селі. В Гуманю мануфактурна торгівля посідає визначніше місце, тут на її пайку припадає 29,4%, в окрузі всього на 13,8%. По містах Київської округи їй належить 11% від обороту всенюї приватної торгівлі, чималою мірою важить тут близькість Києва. Приватну мануфактурну торгівлю зосереджено переважно по містах та міських селищах: 68,5% загального обороту. До того-ж треба відзначити ролю Гуманя, що на нього припадає 2.718,5 т. крб. обороту на рік, тимчасом як людність його становить 40.000 душ. Очевидячки, Гумань являє собою великий розподільчий центр що-до мануфактури для всього прилеглого району. Приватна торгівля посідає — це річ безперечна — поважне місце що-до постачання сільському споживачеві текстильних виробів. По 4 округах оборот її за 24—25 рік становив близько 10 мільйонів карбованців; коли сюди додати Черкаську округу, що за ню, на жаль, ми даних не маємо, то оборот досягне, мабуть, 11 мільйонів карбованців. Певне, можна заперечувати обороти, що їх установили фіноргани, але навіть і тоді, як припускати, що обороти перебільшено, це перевищення не може бути хоч трохи значне. Окрім торгівлі мануфактурою ще є торговельні заклади, що торгують готовим убранням. Цієї групи оборот мізерний і по всіх округах міряється декількома десятками тисяч карбованців; отож, приміром, по Київській окрузі в другому півріччі 24—25 року було семеро підприємств з оборотом в 25 тис. карбованців, в Білій Церкві — 3 підприємства при 5,7 тисяч карбованців. Обороти кооперації з мануфактурним крамом встановити важче. Дані фінвідділів по кооперативних підприємствах, що їх оподатковано за загальними правилами, недостатні, не кажучи вже про те, що кооперативні організації мають різні пільги що-до оподаткування, і через те облік їх фінорганами є далеко не повний. Треба ще взяти на увагу й те, що переважна більшість кооперативних організацій універсальні, й тому виділити обороти їх з мануфактурою не можна. Отож, наприклад, по Бардичівській окрузі, за даними фінвідділу, в другому півріччі 24—25 року було тільки

семеро кооперативних підприємств, що торгували мануфактурою, з загальним оборотом 311,6 тисяч карбованців, тимчасом як оборот приватної мануфактурної торгівлі дорівнює одному мільйонові карбованців. Отже, на пайку кооперації припадає одна третина обороту приватної торгівлі. Зрозуміла річ, викликано це тим, що фінвідділ неповно облічив кооперативні організації, вписуючи до рубрики мануфактурної торгівлі тільки ті кооперативні організації, котрі торгують виключно мануфактурою. Проте, спробуймо вирахувати ту суму мануфактурних виробів, що постачала кооперація на село. За даними Ізаксон (див. „Местное хоз.“ № 2 — 25 р.) пайка мануфактури в обороті кооперації становить 21%. Пересічно оборот сільського кооперативу за даними Райсоюзу дорівнює 19,6 тисяч карбованців за 24—25 рік. Помножуючи цифру цю на 463 кооперативи, що є в Київській окрузі, матимемо оборот у 9.074,8 тисяч карбованців. 21% звідси становитиме 1.905 тисяч карбованців. Обороти же приватної торгівлі становить 1.339 тисяч карбованців, отже, загальний оборот мануфактури становитиме 3.244 тисяч карбованців, себ-то на пайку приватної торгівлі 41,2 відсотка. Отже, питома її вага на селі дорівнює міській нормі. Ми не маємо даних по інших округах за обороти кооперативної сітки (ті дані, що ми їх маємо, — дуже непевні), тому ми не можемо розглянути ролі кооперації щодо мануфактурної торгівлі всього району. Але, будь-що-будь, ті дані, що ми їх навели, дають деяке орієнтування в цьому питанні. Порівняти сітку з становищем перед війною за браком матеріалу цілком не можна. Проте, ґрунтуючися на деяких даних, що є в праці „Торговля й промисловість за 1900 рік“, спробуймо це зробити. Перше, що на себе звертає дуже пильну увагу, це є, вже раніше зазначене, підупадання Бардичева, як осередка мануфактурної торгівлі, тимчасом як у 1900 році оборот його по мануфактурі становив 9,9 мільйонів карбованців на рік, що дорівнювало 55% загального обороту всенької торгівлі міста; в 24—25 році він становив 796,6 тисяч карбованців, що становило близько 8% обороту передвоєнного. Тимчасом як, наприклад, у Гуманю оборот 24—25 року становив 2,7 мільйонів карбованців, перевищивши на півтора рази оборот 1900 року. Порівнюючи оці цифри, треба мати на увазі, що вони виявляють самі-но обороти приватної торгівлі.

Кон'юнктура ринку.

Після кризи збуту пережитої в 1923 році, на-весні 1924 року текстильна торгівля увійшла в смугу довгочасної невідповідності поміж попитом та постачанням.

„Встановлення нормальніших стосунків між цінами промислових товарів і сільсько-господарчими, заведення твердої валюти, встановлення промислового життя Союзу — все це утворило сприятливу кон'юнктуру на ринкові, і на-весні 1914 року вже почувалося, що виробнича програма 1923—1924 року, прийнята підчас депресії, не може задовольнити потреби споживального, платоспроможного, що зростає, ринку в місті

й на селі ¹⁾). В-осени 1924 року ми вже присутні при недостатчі текстильних виробів, правда переважно бавовняного краму. Проте, висока кон'юнктура ринку осени швидко змінюється, і в січні 1925 року ми маємо значне скорочення оборотів. Це було викликано, з одного боку, тим, що знизивсь попит і споживальний, і торговельний.

Нез'ясованість надій на врожай, а почасти й узагалі властива цьому періодові сезонова тиша скоротили попит села. Збільшення цін на хліб несприятливо відбилосся на міському попитові. Безупинне погіршення умов розрахунку викликало стиснення торговельного попиту; так, НКВТ в своєму кон'юнктурному звідомленні відзначає, що окрім загальних причин мали силу тут важкі умови трестів, що на початку січня місяця висунули вимоги найбільш ходові сорти текстилю оплатити готівкою. Це відбилосся на закупіві українських організацій, що купили 42,5 вагонів у січні проти 72,5 вагонів у грудні. Становище таке, поруч зменшення попиту від споживача, або, певніш, коли спекуляція на розхоплення краму, що була в-осени 1924 року, обернулася на спокійний систематичний збут, було дуже важке²⁾. Не можна вимагати 50% готівки, решту кредитом на 30—40 день, коли ми бажаємо зберегти проведення мануфактури в гушавину людности каналами кооперації. Добір, перевіз, облік на складі кооперації, що постачає первісним осередкам, забирають загалом не менш, ніж три тижні: отже, за-для продажу зостається 7—17 день, що, за умов нормального, а тим паче трохи затриманого попиту, цілком недостатнє²⁾. Окрім цих моментів, треба ще зазначити важке становище основного споживача кооперації, цілу низку райсоюзів ліквідовано, робкоопи також перебували в доволі скрутному становищі. Ліквідовано також низку держорганів, Одесторг, Волгубторг. Розлад торговельної сітки й собі одбивсь на становищі ринку. Реалізування бавовняних тканин помітно не встигало за завозом: отож, у січні завезено 2.600 тисяч метрів, зреалізовано 2.200 тисяч метрів, у лютому 2.800 тисяч метрів і 1.700 тисяч метрів. У березні становище змінюється. Почався передпразниковий попит міста, збільшився попит і з боку села, що почало реалізувати запаси хліба по цінах значно вищих, ніж в-осени. Реалізування бавовняного краму, дарма що значно побільшав завіз, 3.200 тисяч метрів випереджує його, дорівнюючи 4.100 тисячам метрів. У квітні завіз становив 1.900 метрів, зреалізовано-ж 2.300 тисяч метрів. Запаси краму, що утворилися за період тиші, швидко тануть. Контрактовий ярмарок 1925 року проходить під знаком недостатчі бавовняних тканин. Що-до камвольних товарів настрої був витриманіший, бо для цих тканин ярмарок трохи запізнився. У квітні на адресу київських організацій товарів надходить значно менше. За даними залізничної статистики кон'юнктури в квітні прибуло тільки 18,4 вагонів проти 29,9 вагонів в березні. ВТС одержав замість 21 вагона — 13,5 вагонів.

¹⁾ Див. Макаров, Текстильная промышлен. и мануфактур. рынок 1924—25 г. Эконом. Обзор. № 1, 26 р.

²⁾ Укр. Эконом. 26/III 25 р.

Недостача товарів спостерегається в низці сукофних, вовняних та лляних тканин. В провінції також значне відживлення. В недостачі білизняна та бавовняна група. У травні краму бавовняної групи одержано значно менше. Поруч із цим приватні особи привозять мануфактури значно більше. Наступні місяці йдуть під знаком товарового, що безупинно наростає, голоду. В липні вже виявилось, що не стає низки важких тканин. Не зважаючи на літній період, сільська кооперація виступала як активний покупець. Міський попит і далі перебуває на високому рівні. В серпні мануфактури привезено небагато в зв'язку з тим, що товари було відправлено на Нижегородський ярмарок, і літніми відпустками робітників по текстильних фабриках. Під цей час також був підсилений завіз мануфактури на Кавказі в зв'язку з кампанією заготовлення бавовни. Характерна особливість 24—25 року та, що тут цілком бракувало звичайного літнього скорочення попиту. Окрім короткочасової депресії в січні — лютому ми бачимо попит, що безупинно підвищується, і коли в липні й помічалось деяке зниження споживчого попиту, то, з другого боку, дуже підскаочив закуп торговельних організацій, що беруть на увагу утворену кон'юнктуру та готуються до осінньої кампанії. Ціни на Київському ринкові протягом 24—25 року виявили деяку тенденцію до падання, як це видно з отаких даних:

М і с я ц і	Ціна ситцю за метр	Бязь № 53
Жовтень	58,5	67,0
Листопад	59,5	68,0
Грудень	58,0	71,0
Січень	55,0	79,0
Лютий	53,0	74,0
Березень	50,0	79,0
Квітень	53,0	65,7
Травень	53,0	59,8
Червень	50,0	58,0
Липень	—	61,0
Серпень	—	59,5

Молескін, що коштував у березні 94,5, у вересні знизивсь до 87,5 коп., адриятин з 82 до 76,5 коп. і т. д.

Треба відзначити, що ціни на мануфактуру як у Москві, так і в усьому Союзі дають мало не ту саму картину. Пересічна ціна ситцю по Союзу з 38,3 коп. за аршин у жовтні 24 року спустилася на серпень до 35 коп. У Москві з 37 коп. до 32,9 коп.

Різке зростання накидок приватної торгівлі з серпня місяця охопило увесь Союз. Розбіжність цін між кооперацією й вільним ринком, за

даними КТБ (звідомлення за 24—25 рік, стор. 237), становила пересічно по декількох товарах (ситець, бумазея, молескін, бязь, сатин, лляне полотно й адриятин) у квітні 14,9⁰/₀, у травні 11,7⁰/₀, у липні 13⁰/₀. Націнки, що їх устанавлюють мануфактуристи, були такі: на ходові тканини накидка 10⁰/₀ і більше, для найходовіших сортів накидка 50⁰/₀, для не так ходових 20⁰/₀ і для тканин слабкого попиту 0. За даними Борисова, що стосуються до 24 р., границя накидок для приватного роздробу — 20—25⁰/₀ (гурт 5—9⁰/₀ і роздріб 10—17⁰/₀)¹).

За таких умов треба визнати накидки, що існували за літнього періоду 1925 року, при примусовім асортименті, що тоді практикувався, за більше чи менше відповідні нормальному станові.

Кон'юнктура текстильного ринку підчас першого півріччя 25—26 р. проходила під знаком товарового голоду. Небувалий попит як міської, так і сільської людности на товари торговельні організації завдольняли в дуже невеликій частині. Черги перед магазинами, обмежене відпускання мануфактури й низка інших зовнішніх ознак досить наочно свідчили про утруднення, що переживалося. Коли протягом 24—25 р. і помічалася недостача товарів, то вона торкалася мало не виключно бавовняної групи. З рештою тканин справа була досить добра. Поточний-же рік проходив у зовсім інших умовах. Попит на всі тканини був однаковий. Ліпшим показником кон'юнктури є рух цін, тому звернімося до розглядання їх. Треба гостро розмежовувати два ринки: державно-кооперативний, з одного боку, і приватний вільний ринок, з другого. Ціни першого, оскільки їх складають цілком инакшим способом, незалежно від ринку, нам нічого не дадуть. Тільки вільні ціни можуть з достатньою наочною показати становище, яке склалося. Спочатку зупинимося на цінах держорганізацій і кооперацій. Ціни трестівських прайс-курантів залишалися протягом усього півріччя без зміни. Гуртові ціни в звязку з скороченням накидок у березні трохи знизилися замість накидок, що раніш практикувалися по Київському відділу ВПС, в 10⁰/₀ для держорганізацій і 8¹/₂⁰/₀ для кооперації і приватних осіб 14⁰/₀, було заведено нові норми 8,8 і 12⁰/₀, а на сукна для перших двох груп покупників 4⁰/₀ і для приватних 5⁰/₀. Отже, гуртові ціни держторговлі, як і кооперації, залишилися без особливих змін. Накидка в держторговлі для кооперації становила 14⁰/₀, а для приватної 17⁰/₀, у Райспілці 14⁰/₀; що-ж до роздрібних магазинів ВТС³у, то тут їх підвищено з листопада минулого року в бавовняній групі: замість давньої накидки в 25⁰/₀ було заведено накидку в 28⁰/₀. Накидка на суконну групу в 15⁰/₀ залишилася без зміни. У березні було переведено знижку накидок у ситцевій групі до 20⁰/₀ і білизняній та одежній до 24⁰/₀. У звязку з цим ситець 80—ф № 6 Пресненського Тресту, що коштував у вересні 44 коп., у березні коштував 42 коп. за метр. Кооперативні ціни, взагалі трохи вищі од цін держроздробу, також залишалися більше-менше в стабільному стані.

¹) Борисов, „Цены и торговая политика“, стор. 185.

Наприкінці листопада ціни на низку товарів у кооперації трохи знижено: отож, ситець 72 № 3 — 37 коп. замість 40, бязь № 10 — 21 коп. замість 69. Деякі інші предмети дали підвищення. А втім, взагалі „індекс“¹⁾ трохи знизивсь з 79 на 77,2. З січня 26 року кооперативні ціни цілком стабілізовано. Найбільше зниження цін ми маємо в березні, коли було знижено ціни на адріятин з 1 крб. 31 коп. до 1 крб. 25 коп., мадеполам з 58 до 55 коп. і т. д. Що-до співвідношення цін між коопераціями й держорганами (ВТС), то в кооперації накидки, як загальне правило, трохи вищі, хоча в окремих випадках стоять нарівні з накидками ВТС. Отож, у серпні 1925 року ми маємо такі накидки:

	ВТС	Кооперація
Ситець 80 № 6	25 ⁰ / ₀	25 ⁰ / ₀
Ситець 72 № 3	25 ⁰ / ₀	30 ⁰ / ₀
Мадеполам 81—84	25—26 ⁰ / ₀	26 ⁰ / ₀
Оксфорд двобічний	25 ⁰ / ₀	25 ⁰ / ₀
Адріятин чорний	25 ⁰ / ₀	37 ⁰ / ₀

На сукна за той самий місяць замість 15⁰/₀ накидки синдикату кооперація накидає 20 і більше ⁰/₀/₀. Середня накидка по роздрібних магазинах ВТС — 25⁰/₀, а по кооперації — 34,7⁰/₀. У листопаді середня націнка кооперації становила 42,4 при 28⁰/₀ ВТС. Щоб порівняти з попереднім місяцем, ці дані ставити поруч не можна, оскільки тут узято інші товари. Будь-що-будь, треба відзначити, що тимчасом, коли в відділі ВТС існує одноманітна накидка на всі товари, кооперація і ще більше приватний крамар надає значнішої різноманітності накидці залежно від того чи іншого товару. Так, наприклад, на ситець різниця між накидкою ВТС і Сорабкопа становить тільки 3 відсотки, тимчасом як, наприклад, для імпортних товарів накидка в держторговлі становить 28⁰/₀, а в кооперації 100⁰/₀. Останніми часами (травень 26 року) накидка кооперації хитається од 27 до 39⁰/₀, у рідких випадках вища, пересічно вона дорівнює 30⁰/₀. Ціни інших організацій, напр. Ларька стояли на одному рівні з кооперативними. Роздрібні ціни держтовару мало не дорівнюють цінам відділів ВТС (26⁰/₀ накидки до цітника).

Ціни приватного ринку, починаючи з серпня 1925 року, безперестанку ростуть. Коли індекс (пересічна ціна на кілька товарів) у серпні становив 72,9, то в вересні він піднісся вже до 87, а в жовтні до 92,4.

Можна позначити дві тенденції в рухові цін: протягом останніх місяців 25 року ціни приватного ринку безперестанно зростають. Потім помічається, що в січні, лютому і березні ціни трохи зменшуються; це викликано почасти сезонними причинами (затишка після свят), а також поліпшеним постачанням приватного торговельного апарату, що пристосувався до нових умов праці. Отож, у торговельно-промисловому бюлетені 12 лютого ми читаємо: „спостерегається значне збільшення, порівнюючи

¹⁾ Взято пересічну ціну по деяких товарах.

ЦІНИ ВІЛЬНОГО РИНКУ (за метр у коп.).

НАЗВА	1925 рік					1926 рік				
	На 5/III	На 5/IX	На 5/X	На 5/XI	На 5/XII	На 5/I	На 5/II	На 5/III	На 5/IV	На 5/V
Ситець набивн. 80 ф. № 6	48	54	55	55	55	56	65	65	70	70
Мадеполам от. 81—84	65	70	73	—	90	90	80	80	90	85
Оксфорд двоб чний	55	62	63	63	65	62	60	60	75	70
Молескін ч. 54—57	90	120	130	—	145	140	130	120	145	140
Адріятин чорний 104—108	153	200	210	215	225	210	200	200	250	240
Сукно Б—ОБ	500	545	542	—	—	650	650	—	—	—
Сукно Б—ОА	600	625	625	700	700	800	800	—	—	—

з минулими місяцями, наплив мануфактури до Києва приватно-торговельними каналами. Хоч попит, що трохи послабшав був у січні, в лютому знову став зростати, ціни приватного гурту значно знизилися, виключаючи ситцеву групу, де накидка зросла з 60—63% до 65—72%. Зниження торкнулося білизняної групи 55—65% проти 77—85% у січні, по одяжній 139 до 101% й адриятин 110 до 100%. Значно впали також ціни на зимову групу з 104% до 54%, бумазея прима й зибелін 141% до 77%. Це пояснюється, як уже сказано, тим, що поліпшено постачання. Разом із цим розвіялися песимістичні настрої, що пригнічували раніше приватний ринок. У квітні ми знову бачимо тенденцію до підвищення в зв'язку з святками й взагалі з неспокійним станом ринку (чутки про закриття текстильних фабрик) — усе це утворило в цей момент надзвичайно підвищений попит людної, що далеко перевищував справжню потребу в текстильних виробках. Кожний намагавсь закупити краму про запас, уважаючи це за найліпшу вкладку своїх ошадок. Мануфактура ця була, на думку обивателя, найсталіша валюта під цей момент. Аналогічне становище спостережувано й на терені всієї України. Наркомвнуторг характеризував становище, що утворилося, як „катастрофічне“. Не зважаючи на те, що постачання ринку значно підсилювалося, все-ж становище залишилося напружене. Звідомлення КТБ зазначає, „що черги на текстиль стали звичайним явищем і з дня на день збільшувалися“. Черги мало не виключно склалися з перепродувачів, причому спекуляція з мануфактурою торкнулася навіть широких верств суспільства, яке в перепродажу має додатковий заробіток. Особливо напружений стан був із суконним товаром. Ціни на приватному ринкові перевищували вчетверо ціни держторговлі. Кон'юнктура Київського ринку нічим не відрізнялася від стану інших районів Союзу, зокрема України. Повідомлення з Житомиру теж одзначає тяжкий стан ринку. Приватники різними способами, підставляючи осіб у чергах, то-що здобувають собі мануфактуру. Цікавий отакий розрахунок. За простоювання в черзі скупник одержує 8—10 крб.

На одного скупника припадає не більше од 4—4 $\frac{1}{2}$ аршин, себ-то на кожен аршин припадає особливий додатковий видаток у 2—2 $\frac{1}{2}$ крб.¹⁾ Наприкінці квітня й початку травня, проте, вже спостерегається, що ажіотаж зменшується. Попит більше-менше нормалізувався — така думка господарників на засіданні текстильної секції КТБ од 13 травня. Хоч ціни приватного ринку показують, порівнюючи незначне зниження, у кожному разі, очевидно, ми вступаємо в смугу деякої тиші в звязку з літнім сезоном, після бурхливого відживлення першої половини року. У накидці приватного роздробу прайс-курантові ціни трималися на дуже високому рівні. Отож, у серпні 1925 р. накидки в приватній торгівлі хиталися від 30 $\frac{0}{0}$ (сукна) до 64 $\frac{0}{0}$ (бязь). У вересні накидки вже доходять до 120 $\frac{0}{0}$. Протягом осені накидки зростають далі, і в січні на окремі товари вони являються в такому вигляді. На ситець 60—65 $\frac{0}{0}$, на білизняну групу 100 $\frac{0}{0}$, оксфорд 57 $\frac{0}{0}$, шерстянку 107 $\frac{0}{0}$. Надзвичайно високий рівень накидок установивсь на речі одяжної групи—молескін 163 $\frac{0}{0}$, адріятин 121 $\frac{0}{0}$. На сукна накидка дає 80—100 $\frac{0}{0}$. При цьому цікаво відзначити, що накидки в приватному гурті мало що нижчі від роздрібних накидок. Отож, у серпні роздрібні накидки пересічно по 5 товарах були на 34,1 $\frac{0}{0}$ вищі від гуртових. У грудні відміна між роздрібними й гуртовими накидками становила 17 $\frac{0}{0}$. У березні роздрібні ціни приватних рундуків на базарі були на 19,8 вищі від гуртових, а по магазинах у центрі міста на 37,3 $\frac{0}{0}$. „Од усіх одих націнок 100 й більше $\frac{0}{0}$ менша частина залишається у роздрібників, найбільша частина наростає на довгому зигзагуватому шляху товару від підприємства до роздрібника, а той у наслідок недостатнього постачання ринку, що не покриває попиту, ладен платити яку-завгодно ціну, одержувати найдивовижніші навантаження, аби тільки мати ходовий сезонний товар“²⁾.

Амплітуда хитання накидок у приватній торгівлі надзвичайно велика. Маневрування накидками дає йому можливість накидати максимальні націнки на найходовіші товари. Можна, певне, сказати, що тепер всі товари—ходові, покупець бере все що-завгодно, але вже сама різноманітність накидок приватного торгу показує цілком виразно, що попит на окремі товари різний, один товар зможе витримати 200 $\frac{0}{0}$ і більше накидки, а инший ні. Співвідношення цін окремих артиклів у приватній торгівлі значно змінюється в звязку з різноманітністю накидок; отож, коли, наприклад, у березні бумазея коштувала в кооперації мало не в півтора раза дорожче, аніж, скажемо, бязь сирова (65 коп. і 45), ціни на ці товари у приватній торгівлі були мало не на одному рівні. Треба ще відзначити різнобій у цінах приватного ринку, причому різниця вимірюється десятками відсотків: так, наприклад, за даними КТБ коверкот, що коштує в одному магазині 35 крб. метр, у другому магазині 28, а в третьому 38. Трапляється, що ціни розходяться ще більше. Це явище цілком зрозуміле, оскільки постачання мануфактуристів має випадковий

¹⁾ Див. „Економич. Вестник“ № 11 за 1926 р.

²⁾ Торгов. Извест. в 12/XII 1925 року.

характер. Умови закупівлі товарів у кожному випадкові цілком різні, оскільки торговець купує з найрізноманітніших джерел усяких районів, величезних теренів союзу геть аж до Владивостоку. Опріч того, низка інших обставин, потреба на гроші—усе це робить рівень цін у приватній торгівлі надзвичайно нестійким. Через те й наведені тут дані про ціни на приватному ринкові треба розглядати тільки як більше-менше орієнтаційні. Стан ринку в провінції Київського району взагалі характеризується тими самими рисами, що й у Києві.

Уже з серпня 1925 р. на провінційних ринках спостерегається по-більшений попит з боку селянства й низових кооперативів. З вересня становище вже характеризується гострою нестачею товару. Ціни на приватному ринкові значно підвищено. Кооперативні організації також не дуже поступаються приватним торговцям. Отож, у Ніжені в листопаді виявлено в райсоюзі накидки в 50⁰/о, причому на найходовіші сорти їх підвищували аж до 180⁰/о. Ціни вільного ринку в провінції були на 70—60⁰/о вищі як ціни кооперативних. У грудні в Білій Церкві ситець у кооперації коштував 33 коп., у приватників 60, бумазея 80 і 1 крб. 50 коп. По всіх районах одзначалося недовиконання плану завозу й без того невеликого. У січні й лютому мало не по всіх районах попит послабшав, і це в звязку з деяким побільшенням завозу (Біла Церква), значно оздоровило ринок. Здавалося, що попит увійшов у деяку згоду з постачанням. Хоча, наприклад, із Ніженя повідомляли: у січні попит не припинявся й своєю напруженістю мало чим поступався попитові за минулих місяців. У звязку з цим ціни на ринкові дали деяку знижку. Отож по Білій Церкві його можна змалювати в отаких цифрах:

Назва	Грудень			Січень		
	Вільні ціни	Коопер. ціни	Накид. у приватн. в ⁰ /о до кооп.	Вільні ціни	Коопер. ціни	Накид. у приватн. в ⁰ /о до кооп.
Ситець метр . . .	85	45	90	70	45	54
Бумазея	150	80	90	120	80	50
Бязь № 10 . . .	95	55	73	85	55	55

У березні та квітні значно підвищивсь попит і постачання в звязку з передсвятковим часом, а через це, природньо, зростали й ціни.

Місткість ринку.

Виучувати місткість ринку це найважливіше завдання. Розв'язати його, надто встановити прогнозу, надзвичайно тяжко, особливо зважаючи на те, що народне господарство тепер бурхливо зростає.

Коли ще можна з більшим чи меншим наближенням установити загальну масу товару, що її може ввібрати людність, то тим важче

встановити спеціальну місткість ринку зокрема для текстильних виробів. Питома вага окремих товарів у бюджеті споживача так гостро змінюється навіть при порівнюючи невеликій зміні прибутків у той чи інший бік, що обчислити цей момент навряд чи й можна. У нас була низка праць, що вивчали текстильний ринок. Автори давали прогнози ринку. Наприклад, Литошенко робить песимістичні висновки про можливість поширити споживання тканин у 23—24 рр. „Загальна місткість ринку, зокрема текстильного переважає всенякі розрахунки, що їх будували відносно її дослідники“¹⁾. Приписувати це, як гадає Первушин, тому, найбільше, що дані бюджетових обслідувачів недосконалі, не можна. Швидше „абсолютна місткість окремого ринку може змінюватися коштом інших видаткових артикулів. Коли за нормальних часів ці відносні коефіцієнти досить стійкі, то за доби гострих здвигів у цінах і здвиги межі окремими видатковими артикулами надто великі“²⁾. Сказати це треба особливо за видаток на бавовняні тканини, надзвичайно низький за доби гострого розходження цін на сільсько-господарські й промислові товари (розвиток хатнього ткацтва). Щоб ілюструвати, оскільки змінюється відсоток споживання мануфактури залежно від прибутків, наведемо оці дані Київського статбюро.

Частка речей одягу й взуття в бюджеті при заробітку:

до 10 крб.	од 10—15 крб.	од 15—20 крб.	од 20—25 крб.	од 25 і вище.
3,1%	8,9%	12,3%	10%	19,7%

Ми бачимо, що частка мануфактури значно змінюється в бюджеті, коли збільшується зарібок. Треба ще мати на увазі, що сюди входить і взуття, а його пайка безперечно стійкіша. Без неї картина була-б іще яскравіша. Справа з селянським споживанням іще більше ускладнюється. Селянське господарство закуповує не самі-но предмети споживання, ба й знаряддя виробництва. Тому коли при зростанні заробітку міського можна цілком певно сказати, що зросте й споживання мануфактури більшою чи меншою мірою, то що-до селянина цієї певности не буде. Можливо, що, коли його прибутки збільшаться, він оберне свої лишки на поширення господарства, на купівлю реманенту. Це міркування й висловлювано в пресі влітку 25 року³⁾, і в звязку з цим гадали, що поширення попиту на мануфактуру в особливо великих розмірах передбачити не можна⁴⁾. Дійсність не виправдала цих сподіванок. Будь-що-будь, цей

¹⁾ Хозяйствен. кон'юнктура. Первушин, стор. 261. Примітка.

²⁾ Ibidem.

³⁾ Макаров в Извест. Текст. Пром. и Торг. № 21 за 1925 р. стверджує, що попит цього року буде скеровано в бік задоволення гооподарчих потреб, а не особових. Відтепер іменинником буде не ситець і кумач, а цвяхи, покрівляне залізо, плуг і инше. Попит на мануфактуру наступної осені можна визнати за рівний з попитом осіннім 24 року.

⁴⁾ Зазначали навіть, що в 25—26 рр. виробництво перевищить покупну здібність людности (А н т р о п о в, Економ. Жизнь з 11/VIII 25 року).

момент (купування виробничого знаряддя) залишається в силі й завсіди його треба мати на оці.

Тепер ми переживаємо товаровий голод на всі промтовари. Особливо гострої форми набув він на текстильному ринкові. Чим-же викликається становище, що утворилося? За передвоєнних часів виробництво на терені Союзу нараховувало 3.200 мільйонів аршин бавовняних тканин. Окрім того, їх довозили з Польщі в кількості мало не 600 мільйонів аршин. Отже, загальне споживання можна визначити в 3.800 мільйонів аршин чи близько 2.700 мільйонів метрів. Тепер-же виробництво не досягає передвоєнного рівня. Отож, вироблено бавовняних тканин у мільйонах метрів:

23—24 рр.	24—25 рр.	25—26 рр.
835,5	1.569,8	біля 1.800

Отже, виробництво 24—25 року разом із довозом не перевищило $\frac{2}{3}$ передвоєнного споживання. Те саме ми маємо й у 25—26 році. Треба ще мати на оці досить значний довіз товарів із-за кордону, що йшов переважно для споживання заможної міської людности. Окрім того, 63,6% вовняних тканин, що споживалися, довозувано до нас раніш із Польщі. Треба ще мати на увазі значно розвинену кустарну (хатню) промисловість, що її виробництво цінували в 400—600 мільйонів карбованців. Тепер ця промисловість значно підупала. Не кажучи докладніш про причини товарового голоду, бо це далеко відірвало-б нас од нашої теми, ми тільки зазначимо, що недостатність продукції при побільшеному попиті людности, що обносилася останніми часами, а почасти ажіотаж утворили нестачу товарів. Певне, можна вказати, що голод надзвичайно сильний, тимчасом як ми маємо все-ж-таки близько $\frac{2}{3}$ передвоєнної продукції. Тут з цілковитим правом можна покликатися на вказівки Базарова, що каже: „коли ринкове постачання на 15—10% нижче од ринкового попиту, то голод на відповідний товар відчуватиметься вже з надзвичайною силою“.

Після цих загальних зауважень перейдімо тепер до встановлення місткості ринку колишньої Київської губернії за передвоєнних часів. У році 1912 споживання Київської губернії, за даними залізничної статистики, становило ¹⁾:

115	мільйонів аршин	бавовняних тканин	83,6%
9	„	шерстяних	„ 6,5 „
6	„	ляних	„ 4,4 „
7,6	„	інших	„ 5,5 „
Всього 137,6 мільйонів аршин			100%

Пересічна норма споживання, рахуючи людність у губернії на 1 січня 1911 р. 4.645,7 тис. чоловіка, дорівнює 29,6 арш. на душу, що цілком відповідає загальноросійській нормі, визначуваній перед війною близько 21 метра

¹⁾ При переводі пудів на аршини прийнято такі норми: 1 пуд бавовняної тканини = 200 арш.; 1 пуд шерстяних = 45 арш.; 1 пуд ляних = 120 арш. і інших = 200.

(30 арш.) на чоловіка. Треба проте зазначити, що збут тканини, за даними залізничного перевозу, який не може дати, цілком природньо, повної й точної картини, гостро хитається, як от, наприклад, у 1911 році зростання тканини в Київській губернії різко піднялося, у зв'язку з добрим урожаєм, причому норма споживання досягла 46 аршин. У році 1913 привіз товарів значно зростає по всій Україні, перевищивши привіз 1911 року. Отже споживання мануфактури надто нестійке. Що-до асортименту товарів Київщина являла деякі особливості відносно всієї України, що її асортимент відзначився трохи меншим вмістом бавовняних тканин (88—89⁰/₀ проти 91⁰/₀ загальноросійського асортименту). По Київщині норма бавовняної тканини ще більше знижується коштом зростання шерстяних, лляних і інших тканин (в ⁰/₀):

	На Київщині	На Україні
Бавовняні	83,6	89,2
Шерстяні	6,5	4,3
Лляні	4,4	2,9
Інші	5,5	3,6

Це цілком впливає з того, що на Київщині ми маємо значніший відсоток міської людности й заможне селянство, що мало значні заробітки в цукровій та гуральницькій промисловості.

Як розподілювано цю кількість тканин між містом і селом? Як вираховує Антропов¹⁾, норма споживання на душу в селі за передвоєнного часу полягала між 12—18 метр., тимчасом як місто споживало 30—60 метр. Зупинімося на пересічній нормі 40 метрів для міста. Одержимо такі дані: місто — 786,3 тис. душ $\times$ 40 = 31,452 тис. метрів (чи 44,1 мільйонів арш.). Однявши одержану суму 44,1 мільйонів аршин із загального привозу 137,6 аршин, побачимо, що село споживало тканини 93,5 мільйонів аршин, а це становить 24,4 аршина (17,3 метра) на душу. Тепер наведемо вирахування привезених тканин у грошах. Скористаємо з даних Снегірьова²⁾. Він установлює роздрібну ціну для бавовняних тканин 20 коп. аршин і для шерстяних 1 крб. 30 коп., виходячи з фабричних цін плюс 25⁰/₀ додаткових видатків. Щоб визначити вартість лляних тканин і іншої мануфактури, візьмемо дані Капорського³⁾. Ділячи вартість пуда тканини на кількість аршин, ми маємо вартість лляних тканин 24 коп. з заокругленням для інших — 20 коп. У підсумкові ми маємо такі дані:

		в ⁰ / ₀
Бавовняні тканини	23,0 мільйони крб.	61,2
Варт. шерстяних	11,6 „ „	30,8
Лляні	1,4 „ „	3,7
Інші	1,6 „ „	4,3
Разом	37,6 „ „	100

¹⁾ Изв. Текст. Пром. и Торг., № 30—31, 1925 р.

²⁾ Хозяйство Украины, № 2, за 1924 в. Емкость украин. рынка.

³⁾ Торговый баланс Украины.

Отака загальна місткість Київщини за передвоєнних часів. Про те, як розподілювано ці засоби між містом та селом, жадних даних немає й тому ми позбавлені можливості вирахувати місткість міського й сільського ринку. Яка-ж місткість ринку тепер? Як вираховує Снегірьов, за бюджетовим обслідуванням місткість сільського ринку Київщини 22—23 року виглядала так (в аршинах):

Всього бавовнян.	На душу.	Всього шерстян.	На душу.
12.760.130	3,38	1.545.853	0,41

У грошах по передвоєнних цінах ми маємо: бавовняні 2.552 тисяч крб. і шерстяні 2.009,6 тисяч крб. Всього 4.561,6 тисяч карбованців. Сюди треба додати споживання міст. Споживала текстилю міська людність на Україні на 94.803 тис. крб. (черв.) при людності в 4.998,2 тис. душ за даними перепису 1923 року. Міська людність Київщини за тими даними становила 1.151,6 тис. душ чи близько 23% загальноукраїнської міської людности. Отже її споживання можна визначити в 21.804 тис. черв. крб. Щоб звести ці дані до передвоєнного рівня, треба їх понизити більше-менше втриє, себ-то матимемо 7,3 мільйонів крб. передвоєнних. У наслідок матимемо місткість київського ринку 11,8 мільйонів карбованців, або близько 31% передвоєнного. Треба взагалі дуже обережно ставитися до тих матеріалів, що на підставі них виведено подані цифри. Оскільки вони будуються на підставі бюджету по обслідуванню в-осени 1923 року, підчас ножиць, валюти, що падає, — це не могло не відбитися на точності наводжуваних відомостей. Звертає на себе увагу надзвичайно висока норма покупки шерстяних виробів, яка дає в ціннісному вияві 45,8% і для міста, і для села. Навряд чи підчас ножиць селянство могло купувати в такій великій кількості дорогі шерстяні тканини, намагаючися цілком природньо замінити їх на дешевші бавовняні.

Роздрібний оборот по мануфактурі за 1924—25 рр. по Києву дорівнював 20,5 мільйона крб. Яку-ж пайку становить мануфактура в загальному бюджеті міської людности? Для цього спробуємо визначити загальний оборот роздрібною торгівлі Києва за 1924—25 рр.

Оборот кооперації становив за 24—25 рр. близько 26,3 міл. крб., держорганів 22,5 мільйонів крб. — разом 48,8 мільйонів крб. Оборот приватної торгівлі дорівнював 92,1 мільйона крб. Роздрібний оборот приватної торгівлі (зарахувавши $\frac{2}{3}$ обороту 4 й весь 5 розряд до гурту) можна визначити в 68 мільйонів крб. Загалом роздрібний оборот становитиме 116,8 мільйонів крб. Отже мануфактура становить 17—18% його. За обслідуванням статбюра видатки на одіж і взуття становлять 19,7% при заробітку по-над 25 крб. на одного їдця. За даними-ж обслідування профспілки (див. „Труд в Киевской губернии 1925 г.“) пересічний прибуток на одного дорослого їдця дає по-над 25 крб. (біля 30 крб.). У службовців у цій групі видаток на мануфактуру дає 21%. Взагалі у службовців, що кількість їх мало чим поступається перед робітниками, та в буржуазії роля тканин у бюджеті значно вища, оскільки тут набувають дорожчі матерії. Так, за даними Снегірьова роля шерстяних тка-

нин у службовців доходить до 58,5⁰/₀ у грошах, тимчасом як у службовців-робітників вона становить 44,3⁰/₀. Пересічне споживання мануфактури на одного мешканця становитиме 48 крб. 29 коп. Треба ще зазначити, що в Києві купує крам людність прилеглих сіл, що приїжджає до Києва на базар, провінційні службовці і т. д. Проте, хоч трохи серйозного значіння ця обставина мати не могла. За даними Паркомівського¹⁾ купувальний фонд Київської округи визначається в 12,5 мільйонів крб., себ-то близько 10⁰/₀ всього купувального фонду Києва. Навіть рахуючи, що селяни всієї Київської округи закупають чверть усього краму в Києві, це становитиме 2—2¹/₂⁰/₀ од закупок міської людности. Щоб порівняти, вкажемо, що за даними Снегірьова (вони стосуються до 1923 року), пересічний видаток робітника на тканини на одного їдця давав 21 карбованець. Видаток службовця в Харкові 45,4 крб. (столиця), у Катеринославі 21 крб. 28 коп. Обчислюючи загальне підвищення життєвого рівня, треба гадати, що цифра, яку ми одержали, відповідає дійсності, коли ми ще згадаємо питому вагу буржуазії, прибутки якої дуже підвищилися за друге півріччя 24—25 року, а також високооплатних службовців.

Тут до речі буде сказати за вирахування Снегірьова про місткість ринку. Він визначав місткість міського ринку України на 24—25 рік 94,8 мільйонів крб. при людності міст у 5 мільйонів душ. Тимчасом як Київ, на який припадає біля 8⁰/₀ всієї міської людности України, спожив по-над 20⁰/₀ усієї мануфактури, як міркує Снегірьов, себ-то він зменшив місткість ринку в 2¹/₂ рази. Навіть беручи на увагу, що Київ не може бути особливо показовим для всієї України, все-ж треба визнати, що розрахунки були дуже переменшені. Усі дані бюджету, що на них автор побудував свої розрахунки, стосувалися до листопаду 1923 р., коли заробітна плата, за даними ЦСУ, становила 30 крб. 87 коп. для робітника й 52 крб. 82 коп. для службовця. Не зважаючи на зростання заробітної плати протягом 24 року, автор усе-ж гадав, що споживання в 24—25 році не збільшиться, оскільки зростала сільсько-господарська частина індексу, а як вона становить 42⁰/₀ бюджету, то це й одіб'ється несприятливо на місткості ринку. І все-таки, дарма що року 24—25 до липня сільсько-господарські товари і далі невідхильно зростають, ми бачимо, що справжня місткість ринку далеко переважила припущену. Правда, тут відбився деякий вплив зниження цін гурту, що, правда, не в достатній мірі дійшло до споживача.

Які-ж можна назначити перспективи для мануфактурного ринку міста? Режим ощадности з усіма наслідками, що впливають звідсіля, безперечно відіб'ється на скороченні попиту міського споживача, хоча, з другого боку, рух сільсько-господарського індексу може вплинути й навпаки. Але все-ж треба гадати, що людність, завдовольнивши свої найпекучіші потреби в одягу, знизить свій попит, який за останній час був

¹⁾ Местное хоз. 26 год.

занадто підвищений закупками про запас, щоб як-найнадійніше примістити валюту. Широка агітація за побільшення заощадженнів і збивання грошей також матиме тут свої наслідки.

Роздрібний оборот з мануфактурою по Київській окрузі можна визначити в 3.244 тис. крб. Кількість мешканців в окрузі становить 886,7 тис. душ. Отже, на одного мешканця припадає 3 крб. 65 коп. мануфактурного обороту. За даними бюджетових обслідуваннів (весна 1925 р.) пересічно на одного сільського мешканця припадало тканини 2 крб. 28 коп.¹⁾ Опріч того готових виробів купували на 2 крб. 80 коп. Одрахувавши звідси видаток на зимовий одяг (смушки) в 30⁰/₀, а потім також видатки, звязані з переробкою тканини в 40⁰/₀²⁾, ми одержимо видаток власне на тканини близько 1 крб. 18 коп. У підсумкові споживання тканини становитиме 3 крб. 46 коп., що близько збігається з цифрою, що ми її були вивели. Правда, коли взяти на увагу закупки краму в Києві, то ця розбіжність буде ще значніша. Знов-же треба брати на увагу, що людність містечок, кустарі, робітники й инш. тепер більше споживають тканин. Отже, приблизно місткість ринку Київської округи можна вирахувати в 3,2 мільйона крб. За даними Наркомторгу місткість селянського текстильного ринку для всієї Київщини становила 9,659 тис. крб., що пересічно становило 2 крб. 99 коп. на одного мешканця, себ-то трохи нижче від тої, що ми були вирахували. Визначити місткість ринку всього району, що тягнеться до Києва за браком певних даних про обороти кооперації, як і даних бюджетових, поки-що не можна.

---

¹⁾ По окремих групах хитання не є хоч трохи значне. На душу в господарстві до 2 десятин припадає мануфактури на 2 крб. 64 коп.; од 2—4 д.—2 крб. 45 коп.; 4—6 д.—1 крб. 60 коп.; 6—8 д.—1 крб. 92 коп.; 8—16 д.—2 крб. 80 коп. Готові вироби дають значно більші хитання: до 2 дес. 1 крб. 60 коп.; 2—4 д.—5 крб. 77 коп.; 4—6 д.—0,24; 6—8 д.—4 крб. 19 коп. і 8—16 д.—2 крб. 24 коп. Очевидячки, готові вироби купують час од часу, що при невеликій кількості господарств так гостро впливає на розбіжність даних, тим-часом як тканини купують регулярніше.

²⁾ За нормами Снегірьова. Див. Хоз. України, № 2, 24 р.